

УДАСКАНАЛЬВАЦЬ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНУЮ РАБОТУ

Як паведамлялася ўжо, у ЦК КП Беларусі адбылася нарада, якая абмеркавала пытанні ўмацавання партыйнага кіраўніцтва дзейнасцю культасветустановаў.

Выступаючы з дакладам «Аб чарговых задачах па далейшаму ўдасканаленню культурна-асветнай работы ў рэспубліцы», загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў падкрэсліў, што сучасны выхаваўчы працэс як ніколі раней вызначаецца сваёй комплекснасцю, усебаковасцю, высокай навуковай аргументаванасцю. Сёння нельга ўявіць сабе арганізацыю выхавання без цяснейшага арганічнага спалучэння мер ідэйнага, маральнага і псіхалагічнага ўздзеяння на свядомасць і пачуццё чалавека. Ідэалагічныя кадры, партыйныя арганізацыі, усе камуністы павінны па-навуковаму падыходзіць да арганізацыі ідэйна-палітычнай работы ў масах, больш глыбока аналізаваць сацыяльна-эканамічнае і духоўнае жыццё грамадства і рабіць з гэтага аналізу правільныя вывады, аператыўна растлумачваць палітыку Камуністычнай партыі і савецкага ўрада, унутраныя і міжнародныя праблемы, як таго патрабуе Пастанова ЦК КПСС «Аб рабоце па падбору і выхаванню ідэалагічных кадраў у партыйнай арганізацыі Беларусі», духоўна арыентаваць масы і ўмець накіраваць іх намагаючыся вырашыць грандыёзныя задачы камуністычнага будаўніцтва.

У агульнай сістэме мер, якія фарміруюць духоўнае аблічча, рэгулююць учынкi і паводзіны чалавека, важнае месца належыць культурна-асветнай рабоце. Докладчык прыводзіць даныя, якія сведчаць аб вялікіх маштабах работы і магчымасцях устаноў культуры. Па сваёй масавасці аўдыторыя культасветустановаў стаіць на адным з першых месцаў. Таму партыя ўдзяляе самую пільную ўвагу ўдасканаленню форм і метадаў культурна-асветнай работы. Канкрэтныя напрамкі яе, як вядома, указаны ў рашэннях XXIV з'езда КПСС, у рэзэ партыйных дакументаў, прынятых ЦК КПСС і Цэнтральным Камітэтам Кампартыі Беларусі. У іх дакладна вызначаны функцыі і задачы культурна-асветных устаноў, якія павінны з'яўляцца правадырамі палітычнай партыі, садзейнічаць камуністычнаму выхаванню народа, усямерна дапамагаць партыйным арганізацыям у мабілізацыі працоўных горада і вёскі на паспяховае выкананне народнагаспадарчых планаў.

Пасля XXIV з'езда КПСС дзейнасць культасветустановаў стала непараўнальна багацейшай і больш разнастайнай. Павысіўся ідэйна-мастацкі ўзровень культурна-асветнай работы, яна больш актыўна ўрываецца ў грамадска-палітычнае жыццё.

Многія клубы, дамы і палаты культуры з'яўляюцца па-сапраўднаму апорнымі базамі, надзейнымі памочнікамі партыйных арганізацый у правядзенні ідэйна-выхаваўчай работы. Яроміцкі сельскі дом культуры Гомельскага раёна, напрыклад, рэгулярна і цікава праводзіць вечары вышавання хлебаробскіх дынастый, Жукоўшчыцкі сельскі дом культуры Шаркоўшчыцкага раёна арганізоўвае сустрэчы земляроў аднародных прафесій, Абдзвіцкі СДК Быхаўскага раёна — вечары на тэму «Партрэт праваялангоўных пясчодкі». Традыцыйнымі сталі ў Гродзенскай вобласці дні культуры на фермах, злёты ўдзельнікаў руху за камуністычны адносінны да працы, святы працоўнай славы.

Усе гэтыя і многія іншыя формы культурна-масавай работы даюць магчымасць арганічна спалучаць ідэйнае выхаванне працоўных з барацьбой за выкананне планаў, асваенне новай тэхнікі, выкарыстанне ўсіх рэзерваў вытворчасці, высокую рэнтабельнасць прадпрыемстваў і калгасаў.

У тым, што сёлета ўраджайнасць збожжавых у гаспадарні складала 41 цэнтнер, бульбы — 220 цэнтнераў з гектара, а калгас выканаў пяцігадовы план прадукцыі дзяржавы мяса, — заявіў у сваім выступленні на нарадзе сакратар партарганізацыі калгаса імя Варанецкага Берастаўскага раёна І. А. Васкабовіч, — немалая заслуга работнікаў культасветустановаў.

Гэту думку пацвердзіў у сваім выступленні і сакратар парткома Магілёўскага завода штучнага валакна імя Куйбышава А. А. Стацінаў. Тут Палац культуры выкарыстоўвае самыя разнастайныя формы і метады працоўнага выхавання. Добрай традыцыяй сталі вечары ўдзельнікаў камуністычнай працы, маладых рабочых — пераможцаў сацыялістычнага спаборніцтва, разнастайныя тэматычныя «Дні вытворчасцей». Палац культуры шырока інфармуе працоўных аб ходзе сацыялістычнага спаборніцтва на заводзе, аказвае істотную дапамогу слухачам і прапагандыстам школ камуністычнай працы. І як вынік — калектыву прадпрыемства паспяхова выконвае

дзяржаўныя заданні, узятыя сацыялістычныя абавязальнасці. Па аб'ёму рэалізаванай прадукцыі завод вышаў на ўзровень кантрольных лічбаў 1975 года. Больш як 100 чалавек ужо выканалі свае пяцігадовыя заданні.

— Партыйныя арганізацыі Мінскай вобласці надаюць вялікае значэнне развіццю грамадскіх асноў у дзейнасці устаноў культуры, — адзначаў у сваім выступленні загадчык аддзела прапаганды і агітацыі Мінскага абкома КПБ Г. Е. Цыганкоў. — Добра працягваюць сябе шматлікія актыўныя грамадскія кіраўнікі самадзейных калектываў, клубаў па інтарэсах, выкладчыкі народных універсітэтаў, няштатныя бібліятэкары і кніганосы, іх праца і бескарысліваць — добры прыклад для моладзі, сродак выхавання калектывізму, лепшых якасцей чалавека новага грамадства.

Многія ўстановы культуры дапамагаюць маладым людзям выбраць прафесію і пільна сочаць за прафесійна-маральным станам і апрацоўкай і дзяўчат. Паказальны ў гэтым сэнсе вопыт Палаца культуры Беларускага аўтазавода, дзе створан і плённа працуе савет маладых рабочых. Ён кантралюе выкананне навочных зменных заданняў, захаваў імя працоўнай дысцыпліны, садзейнічае павышэнню іх агульнадукацыйнага і культурнага ўзроўня.

— Вялікая роля клубаў, палацаў і дамоў культуры ў арганізацыі вольнага часу моладзі, яе ідэйна-эстэтычным выхаванні, — падкрэсліў першы сакратар ЦК ЛКСМБ В. І. Радомскі. — Мастацтва, у тым ліку і самадзейнае, з'яўляецца адной з форм аднаўлення людзей. Наша народная творчасць заўсёды вызначалася вялікай актуальнасцю і высокім ідэйным зместам. І вельмі важна не толькі захаваць, утрымаць гэтыя пазіцыі, але і развіць іх далей.

Трэба паклапаціцца аб расшырэнні сеткі гуртоў і студый выяўленчага мастацтва, якія не толькі паслужаць эстэтычнаму выхаванню маладых людзей, але і дапамогуць паліпшэнню пагляднай агітацыі на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах. Удзельнікі нарады гаварылі аб узростаючай ролі клубных устаноў на сучасным этапе гаспадарчага і культурнага будаўніцтва, адзначылі іх важнае месца ў агульнай палітычнай рабоце партыйных арганізацый, ідэйным, маральным і эстэтычным выхаванні працоўных.

Сакратар Гомельскага гаркома партыі В. М. Тамашоў расказаў аб рабоце гарадскога міжведамаснага савета па культурна-масавай рабоце. Ён каардынуе дзейнасць усіх культасветустановаў горада незалежна ад іх ведамаснай прыналежнасці, абагульняе вопыт лепшых клубаў, палацаў культуры і бібліятэк і дабіваецца яго пашырэння. Савет клопаціцца аб развіцці самадзейнай творчасці, аб укараненні ў быт новых абрадаў, дапамагае калектывам у фарміраванні рэпертуару.

Па ініцыятыве савета на базе абласнога драматычнага тэатра адкрыт кансультацыйны пункт па афармленню спектакляў самадзейных калектываў.

Нашу краіну, адзначалася ў дакладзе С. В. Марцалева, па праву называюць самай чытаючай краінай свету. Высокі адукацыйны ўзровень насельніцтва нараджае велізарны, небывалы попыт на кнігу. У гэтых умовах цяжка пераацаніць ролю бібліятэк, што з'яўляюцца сапраўды народнымі ўніверсітэтамі, у якіх атрымліваюць веды велізарныя масы людзей.

У маі гэтага года ЦК КПСС прыняў Пастанову «Аб павышэнні ролі бібліятэк у камуністычным выхаванні працоўных і навукова-тэхнічным прагрэсе». Гэты дакумент з'яўляецца асноватворным ва ўсёй арганізацыі бібліятэчнай справы, у далучэнні мільёнаў людзей да палітычных, мастацкіх, навукова-тэхнічных ведаў.

Неабходна, падкрэслівалі ўдзельнікі нарады, павысіць эфектыўнасць і дзейнасць бібліятэчнага абслугоўвання, ідэйны і навуковы ўзровень прапаганды кнігі.

Асабліва клопаціцца з боку партыйных і савецкіх арганізацый патрабуе арганізацыя бібліятэчнага абслугоўвання, сказаў дырэктар Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна Э. Н. Цыганкоў. Стварэнне на базе гарадскіх і раённых бібліятэк адзінай сеткі з агульным штатам, кніжным фондам, цэнтралізаваным камплектаваннем і апрацоўкай літаратуры дасць магчымасць аб'яднаць намаганні і матэрыяльныя рэсурсы бібліятэк, аблегчыць працу бібліятэкараў, значна расшырыць аўдыторыю чытачоў.

Органы культуры, партыйныя камітэты на месцах павінны пастаянна кантраляваць парадак камплектавання бібліятэк, свечасовае задавальненне іх заявак, сачыць за правільным размернаваннем кніг бібліятэчнай серыі, клапаціцца аб паліпшэнні іх матэрыяльнай базы, забеспячэнні добра падрыхтаванымі кадрамі.

Вялікая цікавасць у савецкіх людзей да гісторыі нашай Радзімы, яе баявога і працоўнага гістарычнага мінулага. У задавальненні гэтай цікавасці важную ролю адыгрываюць музеі, дзяржаўныя і грамадскія. Яны выхоўваюць працоўных у духу савецкага патрыятызму і пралетарскага інтэрнацыяналізму, дружбы і брацтва народаў СССР, выступаюць актыўнымі прапагандыстамі савецкага ладу жыцця, наглядна паказваюць дасягненні рэспублікі і краіны ў стварэнні матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма.

Дзейнасць музеяў павінна пастаянна знаходзіцца ў полі зроку партыйных і савецкіх органаў, няспынна паліпшацца. Неабходна, адзначаў сакратар партарганізацыі музеяў абароны Брэсцкай крэпасці-героя В. А. Абрамаў, сур'ёзна падумаць аб паліпшэнні экспазіцый музеяў, аб удасканаленні форм і метадаў навукова-асветнай работы.

Шмат увагі было ўдзелена на нарадзе пытанням паліпшэння работы паркаў, больш эфектыўнаму выкарыстанню кіно, як аднаго з важнейшых сродкаў маральнага і палітычнага выхавання працоўных. Аб гэтым, у прыватнасці, гаварылі намеснік старшыні Мінскага гарвыканкома дэпутатаў працоўных М. Д. Жукоўскі і намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення кінафікацыі і кінапракату Дзяржкамітэта Савета Міністраў БССР па кінематографіі Г. С. Жук.

Павышэнне ролі устаноў культуры выстаўляе новыя, больш высокія патрабаванні да кадраў культуротнікаў. Гэтую праблему закраналі многія ўдзельнікі нарады, якія гаварылі аб энтузіястах культурнага фронту, аб тых, хто аддае любімай справе ўсе сілы і воды. Характэрным у гэтых адносінах было выступленне сакратара Пастаўскага райкома КПБ В. Ф. Шыбекі, які падзяліўся вопытам партыйнага кіраўніцтва ўстановамі культуры. Партыйныя камітэты тут трываюць пад пастаяннай увагай пытанні выканання пяцігадовага плана развіцця культуры ў раёне. Дзейнасць

клубаў і бібліятэк сістэматычна разглядаецца на сесіях і выканкомах гарпасялковых і сельскіх Саветаў дэпутатаў працоўных.

У раёне беражліва адносяцца да кадраў бібліятэкараў, клубных работнікаў, вучаць іх, дапамагаюць ім. Для навочнага арганізацыяна 20-дзённых семінары-практыкумы на базе лепшых культасветустановаў, дзе маладыя работнікі набываюць неабходныя навыкі, атрымліваюць кваліфікаваныя кансультацыі.

Такія прыклады ў рэспубліцы не адзінаковыя. Але праблема кадраў усё яшчэ застаецца вострай. Вельмі малая ўдзельная вага спецыялістаў з сярэдняй і асабліва з вышэйшай адукацыяй, вялікая цяжкасць кадраў, што адмоўна адбіваецца на рабоце клубаў, бібліятэк і музеяў. Неабходна, гаварылі выступаўшыя, узняць аўтарытэт культасветработнікаў, іх грамадскую ролю ў жыцці працоўных калектываў, аказаць ім неабходную дапамогу і падтрымку.

Далейшаму развіццю і ўмацаванню матэрыяльна-тэхнічнай базы культасветустановаў шмат увагі ўдзяліў у сваім выступленні міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч. У гарадах і вёсках рэспублікі, адзначаў ён, шырока вядзецца будаўніцтва новых дамоў культуры, клубаў і бібліятэк, аснашчэнне існуючых сучаснай мэбляй, музычнымі інструментамі, тэхнічнымі сродкамі і літаратурай. І ўсё ж работа гэта часта вядзецца на недастатковым узроўні. Будаўніцтва аб'ектаў культуры нярэдка зацягваецца на многія гады, сродкі, якія выдзяляюцца на аснашчэнне культустановаў, не асваіваюцца.

Трэба было б падумаць аб наапераванні, аб'яднанні сродкаў прадпрыемстваў і ведамстваў па будаўніцтва аб'ектаў культуры, на правядзенне культурна-масавай работы.

Практыка работы партыйных арганізацый па кіраўніцтву культасветустановамі паказвае, што многія партыйныя камітэты набылі немагчымы вопыт у гэтых адносінах. Большасць прымаемых аб'ектаў, гаркомамі, райкомамі КПБ рашэнняў носяць глыбокі, аналітычны характар, за імі ідуць канкрэтныя справы. Прыкладам таму можа служыць работа віцебскай гарадской партыйнай арганізацыі па кіраўніцтву культасветустановамі. У адпаведнасці з пастановай бюро гаркома КПБ тут праведзена пераатэстацыя работнікаў, умацавана матэрыяльная база клубаў і бібліятэк, створаны новыя самадзейныя калектывы. Адбыўся грамадскі агляд устаноў культуры, які завяршыўся масавымі святамі самадзейнага мастацтва. Усё гэта садзейнічала значнаму ўздыму культурна-выхаваўчай работы ў горадзе.

Сваім думкамі аб удасканаленні форм і метадаў выхавання працоўных, больш актыўным выкарыстанні разнастайных сродкаў і магчымасцей устаноў культуры на нарадзе падзяліліся таксама загадчыца аддзела прапаганды і агітацыі Брэсцкага абкома КПБ Л. А. Лесавая, сакратар Гродзенскага райкома КПБ В. В. Мацкевіч, загадчык аддзела культуры Белсаўпрофа Л. С. Сушкевіч.

Удзельнікі нарады абагульнілі вялікі і рознакоўны вопыт дзейнасці устаноў культуры, практыку партыйнага кіраўніцтва імі. Дзелава, зацікаўленая размова, якая адбылася на нарадзе, паслужыць справай далейшага ўдасканалення культурна-асветнай работы, павышэнню яе ролі ў камуністычным выхаванні працоўных.

БЕЛТА.

ІЗ КАСТРЫЧНІКА — УСЕСАЮЗНЫ ДЗЕНЬ РАБОТНІКАЎ СЕЛЬСКАЙ ГАСПАДАРКІ

РУПНАСЦЬ КАМБАЙНЕРА

КРОЧЫЦЬ васьню зямлі. То сыпане халодным дажджом.

то блісне сонцам, і сее, сее жоўтае калянае лісце...

Шчаслівая сёлета васьню на вёсцы. Ніколі яшчэ не збіралі ў нас так многа збожжа, бульбы, іншых культур, ніколі яшчэ не панавалі тут такі высокі працоўны ўздым.

Аляксей Аляксандравіч Цябрук, якога вы бачыце на гэтым здымку, адзін з тых, каго цяпер па праву называюць героямі нашага часу. Больш дваццаці гадоў працуе ён камбайнерам у саўгасе «Малеч» Бярозаўскага раёна.

Асабліва плённа працаваў Аляксей Аляксандравіч са сваімі паплетнікамі сёлета. Больш як 460 тон зерня намалалі ў ён на сваім камбайне. А наогул, саўгасная ніва дала ў гэтым годзе па 40 цэнтнераў збожжа з гектара.

Плэну, сапраўднага плэну вам, дарагія таварышы!

ДРУЖБЫ ЧЫСТЫЯ К Р Ы Н І Ц Ы

На правым берэзе Волгі, у міжрэччы Суры і Свягі, падарожніка сустракае старажытная і вечна юная зямля — Чувашыя.

Радзіма героя грамадзянскай вайны, праслаўленага палкаводца В. І. Чалаева і героя нашага часу, лётчыка-касманаўта А. Р. Нікалаева шчодрая сваёй прыроднай прыгажосцю, багатая працай і талентам тысяч верных яе сыноў — хлебарабаў і рабочых, вучоных і паэтаў, кампазітараў і музыкантаў.

Кожная сустрэча з пасланцамі брацкага народа, з яго літаратурай і мастацтвам — шчырая радасць для беларускіх гледачоў і слухачоў. Цяпер наша рэспубліка радасна сустракае ўдзельнікаў Дзён музыкі і літаратуры Чувашскай АССР.

Аб добрых традыцыях інтэрнацыянальнай дружбы і супрацоўніцтва народаў-братоў, аб творчых маршрутах свята карэспандэнту БЕЛТА расказвае намеснік старшыні рэспубліканскага аргкамітэта, міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч.

— Велізарныя адлегласці праялілі паміж Чэбаксарамі і Мінскам, але тысячамі ніцей шчырай дружбы звязаны нашы народы-браты. Яна нарадзілася ў агні рэвалюцыйных баёў, мужнела ў гады Айчынай вайны, калі на франтах і ў партызанскіх лясах плячо ў плячо падымаліся ў атаку сыны беларускіх і чувашскіх маці.

Сёння наша дружба загартоўваецца і мацее на мірным, стваральным фронце. Кожны дзень у Чувашыю адыходзяць з Беларусі саставы з аўтамабілямі і трактарамі, радыёпрыёмнікамі і тэлевізарамі, станкамі і электронна-вылічальнымі машынамі. З берагоў далёкай Волгі да нас адпраўляюцца электрарухавікі і вымяральныя прыборы, хімічныя прэпараты, тканіны і мэбля.

Земляробы абменьваюцца вопытам атрымання высокіх ураджаяў, будаўнікі і хімікі — перадавымі метадамі працы і арганізацыі вытворчасці. У выдавецтвах абедзвюх рэспублік выходзяць пераклады кніг беларускіх і чувашскіх паэтаў і празаікаў. У Чэбаксарах, дзе ў пачатку Вялікай Айчынай вайны спыняўся Янка Купала, яго творы выдаваліся некалькі разоў. Тут ведаюць і любяць паэзію Якуба Коласа і Максіма Танка, прозу З. Бядулі, К. Чорнага, Э. Самуйлёнка, М. Лынькова, драматургію К. Крапівы.

Беларускі чытач не раз сустракаў на старонках розных выданняў імёны чувашскіх паэтаў і празаікаў П. Хузангая, А. Талвіра, Я. Усхая, М. Юхмы і іншых. Трывалыя творчыя сувязі

аб'ядноўваюць дзеячаў чувашскай і беларускай музыкі. Іх пачынальнікамі былі кампазітары — народны артыст БССР М. І. Аладаў і заслужаны дзеяч мастацтваў Чувашскай АССР С. М. Максімаў. У хуткім часе пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі М. І. Аладаў апрацаваў больш як дзесяць чувашскіх народных песень, якія затым увайшлі ў рэпертуар многіх беларускіх выканаўцаў і калектываў. Дзякуючы творчаму падвіжніцтву С. М. Максімава і яго сяброў-кампазітараў беларуская песня гучыць сёння ва ўсіх кутках Чувашыі.

Тры разы прыязджаў у Беларусь і з вялікім поспехам выступаў на сценах многіх нашых гарадоў і вёсак Чувашскі дзяржаўны ансамбль песні і танца. Пакарыў незвычайным майстэрствам вельмі цікавы чувашскі эстрадны калектыв «Феспель».

Гарачы прыём быў аказан пасланцам Беларусі — артыстам народнага хору БССР, аркестра народных інструментаў, вакальна-інструментальнага ансамбля «Песняры», вядучым салістам беларускай оперы і эстрады, пісьменнікам і паэтам у час Дзён музыкі і літаратуры Беларускай ССР у Чувашыі ў верасні мінулага года. Мы праехалі тады па ўсёй рэспубліцы, выступілі ў дзесят-

ках гарадоў і вёсак — на лепшых сценах Чэбаксар і ў юным горадзе Новачэбаксарску, у цэхах Канашкага вагонарамонтнага завода і ў калгасе «Гвардзеец» Батыраўскага раёна, у вёсцы Шаршэлы — на радзіме касманаўта А. Р. Нікалаева, у іншых месцах. І ўсюды нас сустракалі хлебам-салю, букетамі кветак, гарачымі апладыментамі адорвалі кожны нумар праграмы.

Усе гэтыя факты — прывычная для нас будзённасць, звычайнае жыццё савецкіх рэспублік. Але ў кожным з іх — увабленне мудрай ленинскай палітыкі нашай партыі, велізарны сэнс сапраўднага брацтва народаў нашай краіны.

Яркім святам дружбы савецкіх людзей стануць Дні музыкі і літаратуры Чувашскай АССР у Беларусі. Іх урачыстае адкрыццё адбудзецца 11 кастрычніка ў зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі. А ўжо на наступны дзень творчыя маршруты павядуць артыстаў і літаратараў з Волгі ў цэкі мінскіх заводаў, да хлебарабаў калгаса імя Гастэлы Мінскага раёна, да воінаў Савецкай Арміі, у калгасы «Кастрычнік» Клецкага і «Савецкая Беларусь» Камянецкага раёнаў, да Салігорскіх шахцёраў і рабочых Баранавіцкага баваўнянага камбіната.

Удзельнікаў дзён чакаюць хлебарабы калгаса «Перамога» Баранавіцкага і калгаса імя С. М. Кірава Шклоўскага раёнаў, хімікі Магілёўскага завода штучнага валакна імя В. У. Куйбышава, жыхары Чавусаў і Слуцка. У палацах і дамах культуры гэтых гарадоў пройдуць канцэрты, у якіх выступяць Чувашскі дзяржаўны ансамбль песні і танца, хор Чувашскага тэлебачання і радыё, на прадпрыемствах і ў гаспадарках адбудуцца творчыя сустрэчы з пісьменнікамі, кампазітарамі, спевакамі і музыкантамі Савецкай Чувашыі.

12 кастрычніка ў Мінску адбудзецца вялікі вечар чувашскай літаратуры, у якім прымуць удзел вядучыя паэты і празаікі Чувашыі, многія беларускія пісьменнікі і перакладчыкі. Спецыяльна да дзён прымеркаваны публікацыі ў беларускіх перыядычных выданнях перакладаў твораў чувашскай літаратуры, мастацтва брацкай рэспублікі, творчым сувязям нашых народаў прысвяцяць рад перадач Беларускае радыё і тэлебачанне. Завершыць дні вялікі канцэрт дружбы, у якім выступяць лепшыя калектывы і салісты абедзвюх рэспублік.

Мы ўпэўнены, сказаў у заключэнне Ю. М. Міхневіч, што Дні музыкі і літаратуры Чувашскай АССР паслужаць інтэрнацыянальнаму выхаванню працоўных, умацаванню дружбы і супрацоўніцтва брацкіх народаў. Яны яшчэ раз прадэманструюць перамогу ленинскай нацыянальнай палітыкі, з'явіцца яркім сведчаннем сапраўднага росквіту савецкай сацыялістычнай культуры.

Сардэчна запрашаем, дарагія сябры!

Мінск, 10 кастрычніка 1974 г. Сустрэча чувашскіх сяброў.

Фота Ул. КРУКА.

САРДЭЧНАЯ СУСТРЭЧА ЧУВАШСКИХ СЯБРОЎ

Цёпла сустрэлі мінчане дарогіх гасцей — пасланцоў брацкага чувашскага народа, якія прыбылі 10 кастрычніка ў сталіцу рэспублікі для ўдзелу ў Днях музыкі і літаратуры Чувашскай АССР у Беларусі.

Прадстаўнікі грамадскасі горада-героя, вядомыя беларускія пісьменнікі, кампазітары, члены іншых творчых саюзаў, работнікі культуры, студэнты прышлі на вакзал, каб вітаць дзесячаў чувашскага мастацтва.

Сярод сустракаўшых — сакратар ЦК КПБ А. А. Смірноў, старшыня Вярхоўнага Савета БССР, народны пісьменнік Беларусі І. П. Шамякін, загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марца-

леў, першы сакратар Мінскага гарадскога камітэта партыі У. А. Ляпешкін, міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч.

Поезд набліжаецца да перона. Аркестр выконвае ўрачысты марш. Гасцям падносяцца хлеб-соль, букеты кветак.

З цёплымі словамі прывітання да прыбыўшых звяртаецца старшыня выканкома Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных М. В. Кавалёў. Ён гаворыць, што жыхары Мінска рады сустрэць майстроў культуры тройчы ардананоснай Савецкай Чувашыі, якая дасягнула вялікіх поспехаў у развіцці эканомікі, навукі і культуры.

Свята чувашскага мастацтва на беларускай зямлі, адзначае М. В. Кавалёў, будзе садзейнічаць далейшаму ўмацаванню дружбы паміж нашымі народамі, узбагачэнню шматнацыянальнай савецкай культуры.

Са словам у адказ выступіў кіраўнік дэлегацыі сакратар Чувашскага абкома КПСС А. П. Пятроў.

— Дарагія таварышы! Дарагія беларускія сябры! Дазвольце мне перадаць жыхарам горада-героя Мінска, усяму беларускаму народу шчырае брацкае прывітанне ад пасланцоў Савецкай Чувашыі і добрыя пажаданні поспехаў у працы, у выкананні грандыёзных планаў камуністычнага будаўніцтва. Нам памятна леташнія вераснёўскія сустрэчы з дзесячамі беларускай культуры і мастацтва, якія прыязджалі на берагі Волгі, каб паказаць сваё майстэрства і талент. Яны выліліся ў сапраўднае свята дружбы паміж нашымі

народамі. Мы ўпэўнены, што сустрэчы на беларускай зямлі, у час якіх майстры сцэны, літаратуры Чувашыі пакажуць, чым багаты наш таленавіты народ, наша мастацтва, яшчэ больш умацоўць брацкія вузы.

У Доме мастацтваў 10 кастрычніка адбылася прэс-канферэнцыя для журналістаў. Кароткім уступным словам яе адкрыў намеснік старшыні рэспубліканскага аргкамітэта, міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч. Ён сардэчна павіншаваў гасцей з Чувашыі з пачаткам Дзён музыкі і літаратуры Чувашскай АССР у Беларусі і падкрэсліў, што маючыя адбыцца сустрэчы пасланцоў чувашскага народа з рабочымі і кампазітарамі, пісьменнікамі і хлебарабамі, пісьменнікамі і кампазітарамі, са шматлікімі паклоннікамі мастацтва нашай рэспублікі паслужаць справе далейшага ўмацавання дружбы і супрацоўніцтва народаў-бра-

тоў, з'явіцца важным укладам у скарбніцу шматнацыянальнай савецкай культуры.

Міністр культуры Чувашскай АССР Н. Е. Ягораў, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў аўтаномнай рэспублікі Н. С. Дзедушкін, заслужаны дзеяч мастацтваў Чувашскай АССР, кампазітар В. С. Хадзяшаў расказалі журналістам аб развіцці эканомікі і культуры Чувашыі, аб маднёвочых год ад году плёных сувязях беларускіх і чувашскіх прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў, аб узаемаўзабагачальных творчых сувязях літаратараў і музыкантаў, мастацкіх калектываў і асобных выканаўцаў.

Госці падрабязна расказалі аб рэпертуары калектываў, якія прымаюць удзел у Днях музыкі і літаратуры, аб праграме іх выступленняў перад беларускімі гледачамі, адказалі на пытанні журналістаў.

БЕЛТА.

ЗАРОЙ ЦУДОЎНАЙ

У АДЗІНАЙ, МАГУТНАЙ

Чувашы, як і іншыя народы царскай Расіі, у мінулым былі бяспраўнымі і забітымі. У канчатковым выніку яны былі асуджаны на выміранне. «Чувашская культура не было і не будзе», — цынічна заяўлялі царскія сатрапы. І ўсё ж, нягледзячы на ўвесь жах сацыяльнага і нацыянальнага прыгнечання, чувашскі народ захаваў сваю самабытнасць і паэтычную душу. Праз стагоддзі пранёс і захаваў ён, паводле вобразнага выказвання вядомага чувашскага асветніка І. Я. Якаўлева, блізкага сябра І. М. Ульянава, тры сваіх скарбы: сто тысяч слоў, сто тысяч песень, сто тысяч вышывак.

Сапраўдны росквіт чувашскай літаратуры і мастацтва стаў магчымы толькі ў выніку перамогі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Толькі ва ўмовах Савецкай улады, дзякуючы пастаянным клопам Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, атрымалі магутнае развіццё эканоміка і культура нашай рэспублікі.

Паўстагоддзя назад заснавальнік чувашскай савецкай паэзіі палымяны паэт-камуніст Міхаіл Сеспель, вярнуўшыся з Масквы, дзе ён слухаў вялікага Леніна, пісаў:

Мы верым: пад сонцам свабоды
Абудзіцца родны наш край.

Такі час надыхоў. За гады Савецкай улады Чувашыя стала рэспублікай буйной прамысловасці, механізаванай сельскай гаспадаркі, рэспублікай сучаснай пісьменнасці. Бурлівае развіццё атрымалі літаратура і мастацтва. Выраслі буйныя вучоныя, таленавітыя пісьменнікі, кампазітары, мастакі і артысты.

Толькі за апошнія 10 гадоў у жыцці нашай рэспублікі адбыліся вялікія падзеі: адкрыўся Чувашскі дзяржаўны ўніверсітэт імя І. М. Ульянава, пачаў працаваць музычны тэатр, нарадзіўся нацыянальны балет, на вялікай рускай рацэ Волзе пачалося будаўніцтва Чэбаксарскай ГЭС, будуюцца завод магутных прамысловых трактараў. Прадстаўнікі 38 народаў СССР працуюць на гэтых будоўлях. Ва ўсім гэтым мы бачым перамогу ленынскай нацыянальнай палітыкі.

Вялікі шлях ад лірыка-патрыятычных вершаў Міхаіла Сеспеля да сучаснага рамана прайшла чувашская літаратура і заняла дастойнае месца ў шматнацыянальнай савецкай літаратуры. На ўсіх этапах сацыялістычнага будаўніцтва яна была актыўнай удзельніцай барацьбы за перамогу новага грамадства, верна служыла і служыць справе нашай роднай Камуністычнай партыі.

Асабліва хочацца адзначыць з'яўленне значных твораў, прысвечаных вялікаму У. І. Леніну. Ленінская тэма заўсёды хвалявала і хвалюе чувашскіх пісьменнікаў, бо яна ахоплівае сабой усе бакі жыцця нашага народа.

Веліч Леніна, неўміручасць яго вучэння і справы мы бачым у паэмах народных паэтаў Чувашыі П. Хузангая «Дом у Горках» і «Вялікае сэрца», А. Алгі — «Уладзімір Ільіч Ленін», С. Шаўлы — «Зялёны помнік», паэтаў А. Вараб'ёва — «Чувашская легенда», Г. Яфімава — «Пачатак шляху», у п'есах заслужаных дзеячаў рэспублікі А. Калгана «Хвала Кастрычніка» і Н. Цярэнцьева «Хвалі б'юць у бераг».

Улас Паймен напісаў вялікі раман «Мост», які пераканаўча паказвае гады рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, калі чувашскі народ з дапамогай вялікага рускага народа перакідаў мост з паднявольнага цёмнага мінулага ў сваю светлую будучыню. Героі рамана растуць разам з рэвалюцыяй, загартоўваюцца ў агні жорсткай класавай барацьбы. Як жывыя ўстаюць са старонак кнігі вобразы камуністаў-ленінцаў, кіраўнікоў рэвалюцыйных мас у чувашскім краі.

Аб росце мастацкага майстэрства нашых пісьменнікаў сведчаць многія іх творы, прысвечаныя мужнасці і гераізму сыноў і дачок чувашскага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны 1941—1945 гг. Гэта перш за ўсё раманы «Меч і серп» А. Алгі, «Героі без вестак не прападаюць» Д. Кібека, раман «Надзея» і апавесць «Салдацкія дзеці» Л. Агакава, паэмы «Ён бесмяротны» С. Эльгера, «Таня» П. Хузангая, «Арол» А. Эсхеля, п'еса «Ліза Караткова» Н. Айзмана, «Зянюля ўсё кукуе» Н. Цярэнцьева.

Адной з любімых кніг юных чытачоў стала апавесць «Салдацкія дзеці» народнага пісьменніка Чувашыі Леаніда Агакава — удзельніка баёў за вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У яго апавесці добра паказана дружба савецкіх народаў у часы вайны. З хваляваннем чытаюцца старонкі, прысвечаныя жыццю эстонскіх і беларускіх дзяцей, эвакуіраваных у Чувашыю, іх дружбе.

Вялікай папулярнасцю карыстаюцца ў нас запіскі бясстрашнага партызана Беларусі — чуваша Андрэя Тарасава «Дарогі гэтыя забыць нельга». Аўтар кнігі быў сакратаром Рудзенскага падпольнага райкома камсамола і ўдзельнічаў у многіх партызанскіх аперацыях супраць фашысцкіх акупантаў, пра што грунтоўна і цікава расказвае ў сваіх запісках.

У пасляваенныя гады чувашская літаратура ўзбагацілася творами, у якіх галоўным героем стаў савецкі чалавек, які перанёс усе цяжкасці вайны з гіт-

лераўскай Германіяй, узмужнеў у барацьбе, чалавек працы, глыбока адданы справе ленынскай партыі.

Нямала папрацавалі нашы пісьменнікі, каб адлюстраваць жыццё роднага народа ў мінулым, яго барацьбу за вызваленне, яго актыўны ўдзел у будаўніцтве новага жыцця.

Мы з радасцю гаворым пра новыя творы, якія маюць нараджэнне і станаўленне рабочага класа ў Чувашыі, яго гераічныя будні (раманы А. Талвіра «Фундамент», Ул. Ухлі «Ткуць дзяўчаты шаўкі», апавесць І. Грыгор'ева «З чаго пачынаецца жыццё»).

Цяжка ўявіць зараз чувашскую літаратуру без маладых аўтараў. Прыток свежых творчых сіл — адна са значных з'яў нашага літаратурнага жыцця. Чытачы добра прынялі апавесці Г. Краснова «Чароўная крыніца» і «Маладосць не паўтараецца», В. Захарава «Сэрца чалавека», А. Дзмітрыева «Травачка-муравачка», В. Пагільдзякава «Жывымі ў зямлю не кладуцца» і «Курай», кнігі ўдзельнікаў Дзён музыкі і літаратуры Чувашыі ў Беларускай ССР Ю. Сямёнава «Клятва» і «Арбіта», У. Харытонава «Думы» і інш.

Чувашскія пісьменнікі напісалі шэраг твораў, якія атрымалі шырокае прызнанне не толькі ў нашай рэспубліцы, але і далёка за яе межамі. На 52 мовах народаў СССР і свету чытаюць сёння вершы Міхаіла Сеспеля, на 48 моў перакладзены творы Педара Хузангая, на 18 — апавесць Аляксея Талвіра «На Буінскім тракце», на рускую, беларускую, эстонскую, балгарскую мову — раман Мікалая Ільбека «Чорны хлеб» і г. д. За апошнія 3—4 гады ў маскоўскіх выдавецтвах выйшлі на рускай мове зборнікі вершаў і паэм Я. Ухся «Зорка майго дзяцінства», А. Алгі «Сонечная раніца», А. Вараб'ёва «Святло зары» і «Вятла», Г. Яфімава «Дзявочы гай» і «Світанне», раман А. Емяльянава «Разліў Цывіля», В. Сада «Аповесць аб крылатых сябрах», зборнік апавяданняў чувашскіх пісьменнікаў «Зямля Улыпа» і інш.

Пашыраюцца і ўмацоўваюцца творчы сувязі чувашскіх пісьменнікаў з літаратурамі братніх рэспублік і абласцей. Пачатак чувашска-беларускім літаратурным сувязям паклаў класік беларускай літаратуры Янка Купала, які моцна сябраваў з народным паэтам Чувашыі Сямёнам Эльгерам. У пачатку Вялікай Айчыннай вайны Янка Купала некаторы час жыў у Чэбаксары, дзе цяпер ёсць вуліца яго імя. Прыемна адзначыць, што ў Літаратурным музеі Янкі Купалы ў Мінску захоўваюцца падарункі чувашскіх сяброў — кнігі і белыя валенкі.

Чувашскі народ на роднай мове чытае зборнік «Беларускія апавяданні», творы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Танка, Пятруся Броўкі, Івана Шамякіна, Аркадзя Куляшова, Івана Мележа, Аляксея Кулакоўскага, Тараса Хадкевіча, Васіля Зуёнка, Пятруся Макаля, Юрася Свіркі, Уладзіміра Паўлава і многіх іншых.

У верасні 1973 года ў Чувашыі паспяхова прайшлі Дні музыкі і літаратуры Беларусі. Мы мелі магчымасць пазнаёміцца з задушэнай беларускай музыкай, танцамі і вершамі. Адбыліся шматлікія цёплыя, сардэчныя сустрэчы дзеячаў літаратуры і мастацтва з калектывамі працоўных Чувашскай АССР, якія выліліся ў яркую дэманстрацыю дасягненняў культуры братняга народа.

З пачуццём вялікай радасці і адказнасці ступаем мы на беларускую зямлю. Наперадзе — многа цікавых і карысных сустрэч з чытачамі, гледачамі, калегамі-пісьменнікамі. Няхай жа гэтыя спатканні паслужаць далейшаму ўздыму нашых літаратур!

Мікалай ДЗЕДУШКІН,
старшыня праўлення Саюза
пісьменнікаў Чувашскай АССР.

Педар ХУЗАНГАЙ

З ЦЫКЛА «ВЫШЫНЯ»

Якая вышыня здзяйсненняў!

І гэта пачалося ў нас,
Дзе з партыяй народа геній —
Адзіны маналіт-алмаз.

І гэта сталася ў Расіі,
Дзе ні галечы, ні бядзе
Не удалося перасіліць
Святло і розум у людзей.

Пазней, а ці раней радзіўся, —
Я не задумвайся як след.
Своечасова я з'явіўся
На наш дзівосны белы свет.

Я шчасця большага не знаю,
Як быць з народам назаўжды,
Расціць у полі ўраджай,
Садзіць над рэчкамі сады.

І сустракаць заўсёды ранне
Пад ціхі пошум збажыны.
Я чую блізкае дыханне
Камуністычнае вясны.

Пераклаў В. ШЫМУК.

Сціхван ШАЎЛЫ,

народны паэт Чувашыі

НАРОДНЫ АРТЫСТ

Перад тэатрам

просты, родны
(Яго мне лёгка ўявіць!)
Артыст вялікі, наш народны,
Максімаў-Кошкінскі стаіць.

На кій ядлоўцавы, паходны
Ён абапёрся, поўны мар.
З усмешкай мудраю, лагоднай
Не госць ён тут, а гаспадар.

Ён задаволены, што дома,
Што побач верныя сябры.
І так глядзіць на-маладому,
Хоць і прыгорбіўся стары.

Пражыў нямала ён на свеце,
Нямала сцежак ён прайшоў.
Расчэсвае прыволжскі вецер
Капу сівелых валасоў.

Мальер чувашскі, як паданне...
Любіў мастацтва ўсёй душой.
Стварыў тэатр свой у Казані,
Сяброў-прыхільнікаў знайшоў.

Чарнавалосы, пранікнёны.
Не лез да геніяў чужых.
Пісаў кamedый натхнёна
І нават сам іграў у іх.

Стары, а як узнёсла мары!
Ля геркулесавых калон
Стаіць, глядзіць на Чэбаксары,
Як і раней, іх любіць ён.

Мілей няма на белым свеце
Мясцін, дзе басаноў прайшоў...
Расчэсвае прыволжскі вецер
Капу сівелых валасоў.

Пераклаў Ю. СВІРКА.

Фёдар АГІВЕР

РУКІ

Ёсць у рабочых рук прыкмета —
У мазалях яны ад спраў.
І люд здаўна усяго свету
Іх залатымі — так назваў.

А вось далоні хлебараба.
На іх напісан працы гімн.
І пах у іх зусім асобы, —
Я нізка кланяюся ім.

Хвала вам, працавітым, слава!
Нібыта помнік у вяках —
Ляжыць вялізная дзяржава
На нашых жылістых руках.

Пераклаў М. ГАМОЛКА.

Чэбаксары. Над Волган-раной.

ДРУЖБА НАША СТАЛА

Выступае Чувашскі ансамбль песні і танца.

Фота В. ІСАЕВА.

Аляксандр АЛГА,

народны паэт Чувашы

СЛУХАЮ ЗЯЗЮЛЮ

Шумам сустракае
Цёмны бор імглісты.
Ты ідзеш забытай сцэжкаю лясной.
І махае голле па-сяброўску лісцем —
З кім яно сябруе,
З ветрам ці з табой...

Ціха расхінаеш два кусты лясчыны.
На паляне ягад —
Жменяю бярэ!
Як не заханіцца песняй салаўінай —
Ці табе спявае,
І самой зары...

Доўга на паляне
З неба воч не зводзіш.
Воблака не хоча да сасны плысці.
А дубы з вякамі доўгімі не ў згодзе.
Колькі ім?
А можа вечна ім расці?

Стройная бярозка!
Падыходжу бліжэй.
«Абнімі! Не бойся, я стаю адна...»
А зязюля,

Нібы пацеркі ўсё ніжа.
Колькі ж абяцае мне гадоў яна?

Шчодрая зязюля,
Як зайшла далёка!
Хоць і недакладны твой падлік гадоў.
Так сягоння светла,
Так на сэрцы лёгка,
Што пражыць на свеце два вякі гадоў.

Пераклаў Ю. СВІРКА.

Міхаіл СЕНІЭЛЬ

ПАЭТАМ ЧЫЛІ

Гучна славіце вы, кампаньёрас,
Шлях да волі — бласстрашнасці шлях.
Кліча песня да сонца, наперад, —
І фашысцкага лютага зверга
Аж калоціць пагібельны страх.

Вам прыдумваюць здзек, катаванні:
Штык у бок, ці на шыю — пята...
Песня з вамі не знае расстання.
Песня гневу праз выпрабаванні
Далятае да нас здаля.

Часта бралі паэтаў за горла,
Забівалі па-зdraдніцку іх.
Кампаньёрас! Бясстрашна і горда
Разам станем, таварышы, цвёрда
Мы ў рады батальёнаў сталёных!

Віктар Хара і Пабла Няруда,
Ваши песні падымем, як сцяг!

Хай нясуць яны ворагам жудасць.
Пройдзем мы з перамогай усюды,
І — для волі адкрыецца шлях.

Пераклаў М. ГАМОЛКА.

Міхаіл ЮХМА

Малыя не ўспрымаюць смерць. Не вераць,
Што людзі не вяртаюцца дамоў
І больш не ўбачаць неба, і кватэру,
Сям'ю, каханых, дрэвы, і сяброў.

Мне, хлапчуку, здавалася такое:
Бацькі, якія не прыйшлі з вайны,
Як цёплы вецер лёгкаю рукою,
У шыбу ціха стукаюць яны.

Без бацькі рос. І плакаў неаднойчы.
У страту ўсе на верылі даўно.
А я ўсё думай: бацька прыйдзе ўночы
І ціхенька пастукае ў акно.

Я верыў, што ён дзесьці ёсць на свеце.
Здавалася на чамі мне за шклом
Аблічча бацькі... Гладзіў раму вецер,
Няўлоўным выціраючы крылом.

Акно прыадчыняў я ноччу кожнай,
Каб бацька змог зайсці без стуку ў дом.
Ды толькі лісце чуйна і трывожна
Уздрыгвала ў цемры за акном.

Сам бацькам стаў. А мне усё здаецца,
Што прарываюцца на чамі ў сны
І стукаюць, як вецер, у акенца
Салдаты, што ідуць яшчэ з вайны.

Пераклаў Ю. СВІРКА.

Аляксей АФАНАСЬЕЎ

Гарызонт,

што ўтрымліваюць горы,

Кручы разарвалі на шаткі.
Разышліся горы ў прасторы.
Чэшучы вяршынямі блакіт.

Калі б горы адчуваць магі
І калі б умелі гаварыць,
Ім бы я, як сын сваёй зямлі,
Расказаў, як радасна мне жыць.

Нафтавыя вышкі, як дзор,
Пабылі стамлёна ўдалачынь.
Факелы на іх
Да самых зор
Польмя ўзносяць уначы.

Разам з першай вышкай на гарах
Тут і песня выспявала дзесь.
Сам, як нафтавік той.

Я прапах
Нафтаю чувашскаю увесь.

Пераклаў К. КАМЕНІЦА.

ДАРОГІ МУЗЫКІ—ДАРОГІ БРАТЭРСТВА

Ужо ў першыя гады Савецкай улады паміж дзеячамі чувашскай і беларускай музыкі ўзніклі творчыя сувязі. Пачынальнікамі іх былі заслужаны дзеяч культуры Чувашскай АССР С. Максімаў і народны артыст БССР М. Аладаў. У 1921 годзе, калі Мікалай Ільіч выкладаў ва Усходняй кансерваторыі ў Казані, ён пазнаёміўся з С. Максімавым і апрацаваў для голасу з фартэп'яна 10 чувашскіх народных песень.

Палюбіліся беларускія народныя песні і ў Чувашы. Пачынаючы з трыццаціх гадоў яны гучаць у хоры Чувашскага ансамбля песні і танца, а ў Маскве быў выдадзены зборнік «Харавая творчасць народаў ССРСР», у якім былі змешчаны 11 беларускіх, 6 чувашскіх народных песень.

У ліпені сорок трэцяга, калі разгарнулася гіганцкая бітва пад Курскам, у Чэбаксарх выступалі артысты Беларускага дзяржаўнага ордэна Леніна тэатра оперы і балета. Яны паказалі ўрыўкі з опер «Іван Сусаніні», «Пікавая дама», «Севільскі цырульнік», сцэны з балетаў, выконвалі беларускія народныя песні. Запомніліся і сумесныя выступленні беларускіх і чувашскіх артыстаў на фронце.

У пасляваенныя гады сяброўскія творчыя сувязі паміж нашымі народамі яшчэ больш умацаваліся. У Чувашы выступалі Беларуская дзяржаўная харавая капэла пад кіраўніцтвам Рыгора Шырмы, Беларускі дзяржаўны народны хор пад кіраўніцтвам Генадзія Цітовіча, вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры» і іншыя калектывы. «Чувашскі квартэт» В. Хадзяшова ўвайшоў у рэпертуар струннага квартэта Саюза кампазітараў БССР. У Мінску і іншых гарадах Беларусі неаднаразова выступалі Чувашскі дзяржаўны ансамбль песні і танца.

Плённыя сяброўскія сувязі ўстанавіліся паміж нашымі саюзамі кампазітараў. У сакавіку 1968 года ў Мінску прайшлі вечары чувашскай музыкі. У нашу сталіцу прыехалі кампазітары Ф. Лукін, Г. Хірбю, Г. Лебедзеў, Ф. Васільеў, В. Хадзяшоў. Іх творы выконвалі спявакі М. Дзянісаў, Т. Чумакова, Л. Раманенка, Т. Сяроў, габаіст А. Любімаў, піяністка Т. Хазанзун.

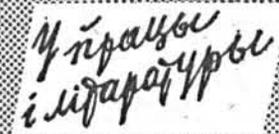
У красавіку таго ж года ў Чувашы адбыліся Дні беларускай музыкі. Чатыры дні гучала беларуская музыка: у зале філармоніі, у Палацы культуры баваўняна-папяровага камбіната, у клубе Новачэбаксарска, у актавай зале педінстытута, на радзіме касманаўта

А. Нікалаева ў Шаршлах. Працоўныя Чувашы пазнаёміліся з творамі У. Алоўнікава, Ю. Семянякі, Р. Анчыкава. Іх выконвалі Е. Эфрон, С. Данілюк, Я. Цвятэва, Л. Гарэлік, А. Бокаў, Ю. Смірноў, М. Шмелькін. Пра беларускую музыку расказала А. Ракава.

24—28 верасня 1973 года ў Чувашы адбыліся Дні музыкі і літаратуры Беларускай ССР. Да чувашскіх сяброў прыехалі кампазітары Р. Шырма, А. Багатыроў, П. Падкавыраў, спявакі І. Сарокін, Т. Шымко, В. Кірычэнка, Г. Белаш, музыканты Е. Эфрон, Л. Гарэлік, Я. Гладкоў, А. Ляончык, Л. Талкачова, В. Багатырская, дырыжор Ю. Яфімаў, Беларускі дзяржаўны народны хор, вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры». Выступленні адбыліся ў Чувашскім музычным тэатры, музычным вучылішчы, у палацах культуры імя П. Хузанга і Новачэбаксарска, на Чэбаксарскім аграгэаграфічным і Канаашкім вагнарарамонтным заводах, у калгасах «Гвардзеец» Батыроўскага і імя касманаўта А. Нікалаева Марыйнска-Пасадскага раёнаў...

25 гадоў жыве і працуе ў Мінску вядомы чувашскі кампазітар Рыгор Анчыкаў, вучань прафесара Багатырова. Артыстам аркестра Беларускага тэатра оперы і балета з'яўляецца выхавальнік Чэбаксарскага музычнага вучылішча Аляксандр Тэрзеў.

На беларускай зямлі ў гады Вялікай Айчыннай вайны змагаліся кампазітар Анісім Асламас і музыка-знаўца Юрый Ілюкін.

Імкліва ў індустрыяльным напрамку развіваецца наша рэспубліка. Формы гарадскога жыцця, індустрыяльнай працы распаўсюджваюцца і на вёску, захопліваючы новыя і новыя абсягі.

Мінулым летам у разгар жніўнай пары мне давялося наведаць Слуцкі і Капыльскі раёны. Надвор'е было няўстойлівае: неба час ад часу зацягвалася воблакамі, імжыў дождж, затым зноў выблісквала сонца. Жыта добрае ішло — высокае, з буйным коласам, але мясцінамі ад частых дажджоў палагло, на некаторых пляшчынах прыбітай збавіны паднялася трава.

Трывожыла пытанне: ці паспеюць калгасы сабраць без страт бачны з першага позірку добры ўраджай?

У канцылярыі калгаса імя Кірава Слуцкага раёна паняваў спакой. Адчыніліся і зачыніліся дзверы, у кабінет да старшыні Героя Сацыялістычнай Працы Сяргея Дзмітрыевіча Лямешчанкі адзіна за другім заходзілі людзі. У вобліку гэтых, пераважна малых хлопцаў-аграномаў, брыгадзіраў, уочыткаў — здзіўляла адна агульная дэталі: сваім выглядам, манерай трымацца, размаўляць яны нагадвалі інжынераў з якога-небудзь завода ці фабрыкі. Ды і самога старшыню можна было прыняць за дырэктара прадпрыемства. Сілаваты, ураўнаважаны, ён аддаваў кароткія загады, падпісваў паперы, адказваў на тэлефонныя званкі.

— Не дадзім прапасці хлеба, — сказаў Лямешчанка. — У нас шаснаццаць камбайнаў.

Тое, што я ўбачыў на полі, пацверджала словы старшыні. Чатыры камбайны кацілі і малацілі жыта, з бункераў у кузавы аўтамашыны, якія раз-пораз пад'язджалі да камбайнаў, сыпалася зерне, грузавікі адзіна за другім кіравалі на механізаваны ток. Парадак, зладжанасць. Ні жаночай хусцінкі на полі, ні сярпа. Жанчыны «адваівалі» сабе толькі лён. Там, на сцелішчах, яны і завіхаліся.

У гаспадарцы кіраўцаў я ўбачыў дабротныя механізаваныя фермы, іншыя памяшканні, нават уласны плодгародніны заводзік.

Вёска Казловічы — цэнтр калгаса імя Кірава — сваім знешнім выглядам узрушвала не менш, чым пачынае на палатках і фермах. Прыгожыя з белай цэглы катэджыкі, заасфальтаваная вуліца. Але як і ў звычайнай вёсцы — ля сядзіб сады, агароды, шмат дрэў, зеляніны. Можна, вось такія Казловічы і ёсць правобраз той вёскі, якая мусіць нарадзіцца ў выніку далейшай механізацыі, індустрыялізацыі сельскай гаспадаркі?

Падарожнічаючы па Слуцчыне, я раз за разам прыгадваў, што гэта радзіма Кузьмы Чорнага, апісаная ў яго шматлікіх апавяданнях, аповесцях, раманах. Колькі сялянскіх тыпаў ён намаляваў! Письменнік выдатна ведаў сялянскую Беларусь, вёску, псіхалогію селяніна. Любіў ён паказваць асеннюю пару:

шумелі вятры над аголенымі палямі, зелянела атава, задуменна стаялі вясковыя хаты з абымшэлымі саламянымі стрэхамі.

Восень у Кузьмы Чорнага нібы завяршэнне пэўнага круга жыцця. Як у рамане «Зямля», напрыклад: звышны з поля снапы, гахаюць адзінока цяпы ў гумнах, а на вуліцы, на прызбах, усюды, дзе толькі збіраецца сялянскі гурт, зацятая, шматгалосыя спрэчкі. Як жыць далей? Куды ісці?

Вялікі мастак маляваў беларускую вёску на тым гістарычным перавале, калі яна няўпэўнена, з асіярогай, як бы азіраючыся назад, на вопыт дзядоў, прадзедаў, рабіла першыя крокі на сустрэчу новаму жыццю. Гэта была вёска далёкіх дваццятых і трыццятых гадоў.

Вельмі многае перамянілася на радзіме Кузьмы Чорнага за гэты час. У родных для пісьменніка Цімавічах найбольш прыкметнае месца — аўтобусная станцыя, адкуль нашчадкі яго герояў, пабачыўшыся з бацькамі, ад'язджаюць у Мінск, Салігорск, на іншыя будоўлі і прадпрыемствы.

Знікаюць з жыцця тыпы, так хораша, з такой любоўю, замлаванасцю намаляваныя выдатным мастаком. Няма пастушкоў, якія, вандруючы за каровамі, калолі на халодным іржышчы босыя ногі, не знойдзеш, бадай, чалавека, які б марыў аб уласных дзесяцінах зямлі, аб сытым коніку, надзейным сваім памочніку, няма захрыбетнікаў-млынароў, кулакоў-скураговічаў з заграбунчымі рукамі, іхніх парабкаў. А што ёсць?

Ад'ехаўшы кіламетраў дзесяць-пятнаццаць ад Слуцка, можна ўбачыць выСОЗНЫя гмахі Салігорскага камбіната — яны ўзвышаюцца ўдалечыні. Сёння мы ведаем, што не без дапамогі гэтых гмахаў калгаснае поле падоіла і нават патроіла ўраджай. Камбайны, тэхніка — паўнаўладныя гаспадары не толькі ў Казловічах, а ўсюды, дзе вырошчваюцца хлеб, бульба. У кожным самым аддаленым кутку тыповым селянінам, на плечы якога лягла адказнасць за ўраджай, стаў механізатар.

Вядома, непаладкі ёсць: ураджай збіраецца не так хутка, як трэба было б. І страты бываюць, і бульба не выкопваецца да позняй восні. У вёсцы ўзнікае новая праблема: недахоп рабочай сілы.

Але пры ўсім выдатках бясспрэчным з'яўляецца адно: няма ў сённяшнім жыцці — вясковым і гарадскім — галодных, раздзетых, разутых. Гэтая акалічнасць стала настолькі відавочнай, прывычнай, што мы на яе не звяртаем увагі. А яна ж, простая ісціна — пра сытых і галодных — абумовіла на прамак, пафас творчасці класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа, ды і той жа Кузьма Чорны нямаючы чарпануў з крыніцы гэтай спрадвечнай народнай злыбеды.

Як літаратар, я задаю сабе пытанне: ці здолела наша мастацкая творчасць адлюстраваць працэс сацыяльнага пераўтварэння жыцця, росту асобы, пачынаючы хаця б з таго, вядома, умоўнага пункта адліку, якім з'явілася, на-

прыклад, творчасць Кузьмы Чорнага? Думаю — здолела. Толькі за апошнія дзесяць-дваццаць гадоў нарадзілася некалькі твораў, прысвечаных вузлавым, пераломным этапам у сацыяльным жыцці нашага грамадства, якія ў канечным рахунку абумовілі перамены псіхалагічныя. Я маю на ўвазе раманы «Людзі на балоце» і «Подых наваліны» Івана Мележа,

вельмі любіў, карацей кажучы, памяць сэрца.

Вось тая асноўная лінія сацыяльных, псіхалагічных перамен, якой не ўпусціла з поля свайго зроку беларуская літаратура. У сваю чаргу гэта сведчыць пра яе мастацкую сталасць, здольнасць вырашаць новыя творчыя задачы.

стаецца чакаць наступлення «тэхнаэраўнага раю».

Роля мастацтва, літаратуры, калі глядзець з вышкі падобных тэарэтыкаў, робіцца ў жыцці ўсё больш мізэрнай, ілюзорнай. У навуцы, тэхніцы, маўляў, лавіна адкрыццяў, навукова-тэхнічнага выпалі такія перамены, якіх не ведалі ўсе папярэднія эпохі, а ў мастацтве, літаратуры — застой, крон-

Іван НАВУМЕНКА

ГЕРОЯ ПРАЦЫ-

«Плач перапёлкі» Івана Чыгрынава і «Мсціжы» Івана Пташнікава. Напісаныя ў рознай манеры, з розным узроўнем майстэрства, раманы гэтыя як бы пераварочваюць вялікія жыццёвыя пласты ў даволі паслядоўным гістарычным разрэзе.

Раманы Івана Мележа — аб вёсцы сярэдзіны і канца дваццятых гадоў, кніга Івана Чыгрынава расказвае пра сельскі люд у першыя, самыя цяжкія месяцы Айчынай вайны, раман Івана Пташнікава прысвечаны сучаснай вёсцы. Але як не падобны людзі, што паўстаюць са старонак гэтых кніг!

Васіль Дзятел, герой мележаўскай «Палескай хронікі», не ўяўляе сабе жыцця без кавалка ўласнай зямлі, якім надзяліла яго Савецкая ўлада. Усе думкі, імкненні, усе сілы сваёй даволі багатай натуры аддае ён, па сутнасці, дзеля таго, каб надзейна забяспечыць уласны дабрабыт, і іншага шляху, як толькі асабістае валоданне палоскай тлустай зямлі «каля цагельні», не бачыць.

Мележаўская эпапея ўжо ў другой кнізе пачынае набіраць разгон. У рамане «Подых наваліны» дзейніе не абмяжоўваецца далготнымі Куранямі, разгортваючыся і ў раённых па тым часе Юрвічах, і ў сталічным Мінску. Творчая задума пісьменніка, якая мусіць ажыццявіцца ў наступных раманах, відаць, у тым, каб намаляваць не толькі знікненне старога, прыватнаўласніцкага парадку жыцця, а і паказаць станаўленне жыцця новага, сацыялістычнага, з яго новымі духоўнымі і маральнымі каштоўнасцямі.

Але вось Іван Чыгрынаў пачынае свой раман з паказу вёскі, што па меншай меры гадоў дзесяць пражыла калгасным жыццём. Якія дзіўныя перамены адбыліся за гэты, па сутнасці, вельмі кароткі час з вясковымі людзьмі, з іх адносінамі да жыцця, перакананнямі, поглядамі, з тым маральным мікракліматам, што запанаваў у вёсцы. Тут і ў паміне няма чалавека, які б хоць аддале нагадваў Васіля Дзятла з мележаўскай хронікі. Не аб зямлі, не аб уласнасці дбаюць верамейкаўны перад тварам варожай навалы. Псіхалагічнага аднаасобніка ў рамане Чыгрынава няма, ён знік, рануў у нябыт, і гэта самае галоўнае ў творы.

Герой рамана Івана Пташнікава «Мсціжы» леспрамгасаўскі конюх Андрэй Вялічка, які пакуль што жыве і працуе ў вёсцы, з тым жа поспехам мог жыць і працаваць у горадзе, на прадпрыемстве. І калі ён не едзе з леспрамгасам на новае месца, «пад Полацк», то толькі таму, што ўтрымліваюць яго родныя партызанскія зямлянкі, магіла жонкі, якую ён

Я не адношу сябе да ліку крытыкаў, якія сцвярджаюць, што наша літаратура не зрабіла нічога або, прынамсі, вельмі мала зрабіла для мастацкага асваення тэмы сучаснасці, горада, навукова-тэхнічнай рэвалюцыі. Не варта фетышызаваць гэтыя паняцці і, як кажучы, пасыпаць галаву попелью.

Выдзяленне «урбанізму», «машынізму», як фактараў, што ўплываюць на развіццё мастацтва ў наш тэхнічны век, прамерна, але не варта забываць, што гэта толькі адно з многіх складаных сацыяльнага жыцця, якія дэтэрмінаюць развіццё мастацтва. Ніхто не стане адмаўляць, што некаторыя віды мастацтва, напрыклад, яго прыкладныя галіны, архітэктура, залежаць ад узроўня развіцця тэхнікі, матэрыяльнай вытворчасці. З літаратурай справа абстаіць складаней. Бо чым у адваротным выпадку вытлумачыць той факт, што мастацкая творчасць на многа менш, чым другія сферы пазнання, нясе на сабе сляды непасрэднага ўздзеяння навукова-тэхнічнай рэвалюцыі.

Калі навукова-тэхнічныя ідэі і створаныя на іх аснове прыборы, машыны ствараюць на вачах, выцясняючыся новымі ідэямі і машынамі, то пра духоўнае жыццё, якое адлюстроўваецца, у прыватнасці, літаратурай, таго не скажаш. Нормай духоўнага жыцця з'яўляецца адносна стабільнасць маральных і эстэтычных уяўленняў, каштоўнасцей, якая дапамагае чалавеку ў яго спрадвечным самапаглыбленні. Калі б было не так, то мы даўно не разумелі б Дантэ, Шэкспіра, «Іліяду», «Слова аб палку Ігаравым». Якая ў той час была тэхніка? Запражаная коўмі павозка, рычар, драўляная саха...

Размовы аб чалавеку ў эпоху індустрыялізацыі, навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, якія ігнаруюць канкрэтны, сацыяльны змест жыцця і чалавека як грамадскую істоту, робяць такія размовы залішне агульнымі, няплённымі, а часам нават і шкоднымі. Бо ідучы падобным шляхам, можна лёгка стаць на пункт гледжання модных на Захадзе тэарэтыкаў, якія сцвярджаюць, што сама па сабе тэхналагічная рэвалюцыя здольна аўтаматычна вырашыць сацыяльныя, эканамічныя, расавыя праблемы, якія раздзіраюць сучаснае буржуазнае грамадства. Хвала навукова-тэхнічнага прагрэсу нарастае несупыльна, і чалавеку ў такіх умовах, выходзіць, толькі і за-

на месцы. Ды яшчэ пісьменнікі, мастакі цягнуць за сабой у мастацкім абозе старажытныя бэбахі — антычнасць, сярэдневякоўе. Навошта ў навуковы, рацыяналістычны век усе гэтыя спархвельныя вопраткі?

Гадоў дзесяць-пятнаццаць назад было нямаюча размоў пра стварэнне ў літаратуры так званых «сучаснага стылю эпохі», які павінен найлепш адпавядаць поступу навукова-тэхнічнай рэвалюцыі. На гэты конт нават вялася дыскусія ў газеце «Літаратура і мастацтва». Але якраз былі надрукаваны раманы Мележа, Шамякіна, апоўвасці Быкава, напісаныя ў вельмі традыцыйным ключы, і спрэчкі пакрысе аціхлі.

Вядома, сказаным я не адмаўляю, што перад нашай літаратурай паўстала вострая патрэба паглыбіцца ў сучаснасць, раскрываць духоўны воблік сучасніка, імкнуцца дагнаць, калі можна сказаць так, зменлівыя, рухомыя формы жыцця, даваць ім назву, расшыфроўваць іх сутнасць, замацоўваючы ў мастацкім вобразе. Шэраг нашых пісьменнікаў пасляхова спраўляецца з такой задачай. Напрыклад, Іван Шамякін.

АД РЕДАКЦЫІ. У першым нумары штотыднёвіка за гэты год артыкулам сакратара Мінскага гарадскога камітэта КПБ Т. Ц. Дзмітрыевай «Герой побач» мы пачалі дыскусію на тэму «Сучаснік: у працы і літаратуры». Рэдакцыя запрасіла да ўдзелу ў гэтай надзейнай размове пісьменнікаў, крытыкаў, літаратуразнаўцаў, журналістаў, настаўнікаў — увогуле ўсіх тых, каго цікавіць узнятае пытанне. На старонках штотыднёвіка выступілі: журналіст У. Анісковіч (11.1), кандыдат філалагічных навук М. Янкоўскі, старшы метадыст-рэдактар Мінскага абласнога Дома народнай творчасці Я. Хвалей (18.1), аспірант Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР М. Кенько, малодшы навуковы супрацоўнік Беларускага навукова-даследчага інстытута аграрна-лібраведства І. Тарасевіч, жыхар вёскі Ясноўка Пухавіцкага раёна П. Сілівончыч, рабочы Слуцкага кансервавага завода А. Рамановіч (11.11), літаратар М. Ермаловіч, журналіст М. Панасюк (15.11), доктар філалагічных навук Н. Перкін, першы сакратар Драгічынскага райкома ЛКСМБ М. Бабеі, арганізатар пазнакснай і пазашкольнай работы, сакратар

МАСТАКІ — НАРОДУ

Гэтай тэме быў прысвечан чарговы VI пленум праўлення Саюза мастакоў БССР, які праходзіў у Мінскім Палацы мастацтваў 8 кастрычніка г. г. Удзельнікі пленума абмеркавалі пытанні, звязаныя з павышэннем ролі мастацтва ў духоўным жыцці савецкіх людзей.

У дакладзе, які зрабіў старшыня праўлення Саюза мастакоў БССР В. Пратасена, былі разгледжаны метады і формы прапаганды мастацтва, а таксама пытанні прапаганды намуністычных ідэалаў сродкамі выяўленчага мастацтва.

Дакладчык адзначыў, што барацьба за мастацтва, якое служыць народу і сцвярджае высокія прынцыпы сацыялістычнага гуманізму, павінна пранізваць усе бакі мастацкага жыцця народа.

За апошнія гады беларускімі мастакамі шмат зроблена ў гэтым плане — рэгулярна наладжваюцца сустрэчы з гледачамі, звязваюцца шэфскія сувязі з працоўнымі прадпрыемстваў і калгасаў рэспублікі. Але яшчэ больш прадстаіць зрабіць.

У абмеркаванні даклада прынялі ўдзел А. Анкейчык, В. Вярсоцкі, У. Бойка, Л. Дробаў, П. Данелія, Я. Красоўскі, Т. Паранжнік, Г. Вашчанка і іншыя мастакі.

У рабоце пленума прынялі ўдзел загадчык аддзела ЦК КПБ С. В. Марцалеў, сакратар Мінскага гаркома КПБ Т. Ц. Дзімітрыева, намеснік міністра культуры БССР А. М. Ванічкі.

Падроблены матэрыял аб рабоце пленума будзе змешчан у газеце.

ВЯСЁЛЫМ ШТРЫХОМ

Сяброўскія шаржы К. КУКСО.

Н. Гілевіч

Р. Барадулін

С. Шушкевіч

Івана Шамякіна, як пісьменніка, якраз і выдзяляе вострая цікавасць да перамен у маральным клімаце нашага часу. Пісьменнік валодае шчаслівай здольнасцю схвапіць, увасобіць у мастацкім вобразе тое, што яшчэ толькі нараджаецца ў жыцці, умее расказаць аб новым, перадавым, самым галоўным.

І вось апошні раман Івана Шамякіна «Атланты і карыятыды». Ён «урбаністычны» ў лепшым сэнсе гэтага слова. Хіба не дае раман

у сферы эканомікі, у галіне матэрыяльнай вытворчасці зрукі вынікаюць рэальныя і вельмі істотныя. Узнік новы быт фабрык, буйнейшых заводаў з іх шматтысячнымі калектывамі, своеасаблівым рытмам працы, нязнамымі раней праблемамі. У сваю чаргу быт гэты сваім дзелавым ладам, маральным кліматам уплывае на ўчынкі, паводзіны і, нарэшце, на псіхалогію, імкненні ўдзельнікаў калектываў. Якое неабсяжнае поле дзейнасці для пісьменніка, літаратара!

кнігах добрая ідэалізацыя, адухоўленасць убачанага, хоць аналітычнага стаўлення да супярэчнасцей жыцця ім, магчыма, бракуе. Усім нам, пісьменнікам, трэба часцей ездзіць у родныя мясціны, да якіх у душы жыве сталая надзейная любасць.

Мы даўно марылі, што рабочае, заводскае асяроддзе вылучыць пісьменніка, які, дасканала ведаючы ўмовы, абставіны працоўнага жыцця, напиша кнігу, што арганічна ўбярэ ў сябе сам дух гэтага жыцця, яго атмасфе-

ры, думкі, псіхалогія гэтых герояў увасабляюць істотныя праявы сучаснасці, і першачарговая задача пісьменніка — адлюстраваць іх, зрабіць набыткам літаратуры. Без паказу героя, які ўсвядоміў сябе ў працы, дзейнасці, можа скласціся своеасаблівы тып «чыстага мастацтва», што выключыць са сферы сваіх інтарэсаў пытанні, звязаныя са справай чалавека, з яго адносінамі ў сферы працоўнай дзейнасці. Па-мастацку не апетая праца, несумненна, штосьці згубіць у сваёй рамантычнай прывабнасці, а гэта прывядзе да пралікаў у выхаванні моладзі, якой не хопіць створаных мастацтвам працоўных ідэалаў.

Вядома, сказанае не трэба разумець літаральна. Непасрэдна пры выкананні сваіх абавязкаў механізатар, арматуршчык, маляр, прадавец магазіна могуць і не фігураваць у мастацкім творы, але важна, каб твор грунтаваўся на маралі працоўнага чалавека, нёс у сабе яго ідэалы.

Л. І. Брэжнеў у адным са сваіх нядаўніх выступленняў сказаў вельмі справядлівыя словы аб тым, што савецкая літаратура пасляваеннага часу бліскуча адлюстравала гераізм народа ў Айчынную вайну і што перад ёй стаіць задача з такой жа мастацкай сілай паказаць гераізм працоўнага, героіку мірных будняў.

Паказаць адказнасць грамадства за чалавека, клопаты аб ім і адначасна вышыню адказнасці чалавека перад грамадствам — так можна вызначыць асноўны напрамак мастацкіх пошукаў сучаснай літаратуры. Існуе непасрэдная сувязь паміж здольнасцю мастака ствараць тыповыя характары і глыбінёй яго разумення, адчування навакольнага жыцця. Інтэлектуальная, эмацыянальная, маральная ўзброенасць героя з'яўляецца галоўнай адзнакай сучаснасці твора.

У ПОЎНЫ РОСТ

Шамякіна матэрыял для роздуму па самых вострых, надзённых пытаннях нашага сённяшняга — і я хацеў бы падкрэсліць — пераважна гарадскога быцця? Аб тым, напрыклад, што ўсёўладнасць тэхнікі, тэхнічнае вышэйшае архітэктурнае задач прыходзіць у поўную супярэчнасць з развіццём гарадской архітэктурны як мастацтва. Ці яшчэ аб тым, што нараджаюцца ў жыцці кіраўнікі такія, як Ігнатавіч, што ў імкненні да дэлавітасці, да карыснай, так сказаць, «аддачы» кожнага свайго рашэння, забываюць часам пра чалавечнасць, залішне хутка рвуць ніці сяброўства, асабістай прыхільнасці.

Дае раман Івана Шамякіна грунт паразважаць і над тым, што рост дабрабыту спрыяе ў нейкай меры ажыўленню мяшчанскіх настрояў, спажывецкіх адносін да жыцця.

Сучаснымі як па матэрыялу, так і па філасофскаму, мастацкаму яго асэнсаванню, з'яўляюцца, на маю думку, п'есы Кандрата Крапівы «Брама неўміручасці», Андрэя Макавіча «Зацоканы апостал» і «Таблетку пад язык».

Вядома, сучаснасць — вельмі складаная тэма, у ёй як бы сканцэнтраваны яшчэ не зведаныя, не асэнсаваныя аб'екты, калізій, канфлікты, характары. Тым часам, як ужо гаварылася, у жыцці перамены наступаюць імкліва,

Між тым літаратура наша, асабліва яе эпічныя жанры, яшчэ ў даўгу менавіта перад індустрыяльным жыццём. У нас мала творчых удач у паказе шматгалосай дзейнасці вялікіх працоўных калектываў, іх праблем, колераў, адценняў іх бытавання.

Былі ў беларускай прозе спробы абраць аб'ектамі мастацкага паказу працоўныя справы буйных заводаў, прадпрыемстваў, так сказаць, сюжэтная кампазіцыйна засяродзіцца на вытворчай праблематыцы. Гэту задачу ставілі ў сваіх романах, апавесцях, нарысах Уладзімір Карпаў, Алесь Савіцкі, Валяцін Мыслівец. І, відаць, будзе не па-гаспадарску цалкам адмятаць знойдзенае гэтымі пісьменнікамі. Сам прынцып «прывязвання» да вытворчага канфлікту пытанняў сацыяльных, маральных, які праглядае ў творах названых пісьменнікаў, заслгоўвае ўвагі.

Бліжэйшая па часе напісання да нашых дзён апавесць Аляксея Кулакоўскага «Расце мята пад акном» і зусім нядаўні раман Тараса Хадкевіча «Песня Дзвіны» з'явіліся хутчэй як паэтычныя водгукі аўтараў на дзівосныя перамены, што адбыліся ў іх родных, звязаных з маленствам, юнацтвам мясцінах — у Салігорску і Наваполацку. Ёсць у гэтых

ру. «клімат». Пісьменнік такі з'явіўся — мінскі інжынер А. Каштанаў, раман якога «В заводском районе» летась надрукаваны ў «Новом мире», а па сцэнарыю «Братья Гуляевы» кінастудыя ставіць фільм.

Пра раман А. Каштанава можна сказаць як пра вельмі неблагі, ёсць у ім цікавыя, запамінальныя карціны, вобразы, хоць напісаны твор, як мне здаецца, залішне «камерна», вузка, і таго шматгалосага жыцця, якое, трэба думаць, кіпіць «у заводскім раёне», не раскрывае.

Так ці іначай, але сённяшня творчая практыка паказвае, што вытворчы канфлікт зноў набывае ў савецкай літаратуры правы грамадзянства, робячыся канфліктам сацыяльным, маральным, што ўвасабляе супярэчнасці грамадскага развіцця. Шырокі поспех п'есы І. Дварэцкага «Чалавек збоку» з вобразам інжынера Чашкова ў цэнтры, поўны анішлаг на спектаклях МХАТа па п'есе Г. Бокарава «Сталевары» — пэўнае таму пацвярджэнне.

Зварот літаратуры да сучаснага героя-рабочага, інжынера, вучонага — з'ява глыбока заканамерная. Спра-

партбюро школы № 1 г. Жлобіна С. Пятрэнка (22.II), камсамольскі работнік А. Бутэвіч, Герой Сацыялістычнай Працы, намеснік начальніка лакаматыўнага дэпо станцыі Жлобін А. Шабуняеў, намеснік загадчыка Пухавіцкага райана Б. Зубкоўскі, эканаміст калгаса імя Чкалава Драгічынскага раёна А. Зіновіч, журналіст К. Цвірка (1.III), кандыдат філалагічных навук М. Няхай, інструктар агенцтва «Саюздрук» І. Дубоўскі (29.III), кандыдат філалагічных навук В. Каваленка (12.IV), малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута філасофіі і права АН БССР Л. Куноўская (26.IV), слесар-зборшчык галоўнага канв'ера МТЗ У. Глушанюў (26.IV і 27.IX), кандыдат філалагічных навук Г. Егарэнкава, элэктрамонтёр 1-й дыстанцыі сігналізацыі і сувязі Мінскага аддзялення Беларускай чыгункі У. Палашчук, студэнт БДУ імя У. І. Леніна І. Рубін (17.V), кандыдат філалагічных навук М. Ярош, аспірант ГДУ В. Ярац (12.VI), кандыдат мастацтвазнаўства Т. Арлова, пазт С. Панізінік (26.VII), пісьменнік В. Мыслівец, тэхнічны кантраляёр цэха алюмініевага ліцця МТЗ Э. Пасынкава, інжынер міжнагасбуды з Брэстчыны В. Жук (9.VIII), старшы навуковы супрацоўнік Навуко-

ва-даследчага інстытута педагогікі Міністэрства асветы БССР Т. Кабржыцкая (27.IX).

Сёння артыкулам члена-карэспандэнта АН БССР дырэктара Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы І. Навуменкі мы дыскусіяю заканчваем.

Рэдацыя прыносіць шчырую падзяку ўсім, хто прыняў удзел у гэтай важнай размоце.

Размова пра адлюстраванне вобраза сучасніка ў нашай літаратуры вялася на старонках штотыднёвіка ў знамянальны для рэспублікі год, калі яна адзначала трыццацігоддзе з дня вызвалення ад фашысцкіх захопнікаў, калі ўсе мы міжвольна супастаўлялі разбураную вайной гаспадарку з квітнеючым сёння краем і прыгадвалі ратныя і працоўныя подзвігі людзей, нашых сучаснікаў. Сёлет ж грамадскасць Краіны Саветаў адзначыла саракагоддзе Першага ўсесаюзнага з'езда савецкіх пісьменнікаў, і кожны пісьменнік не мог не думаць аб гістарычным шляху савецкай літаратуры, для якой не было і не будзе больш ганаровай задачы, чым паказ чалавека працы, распырціць яго думак і пацучуць, перажываніяў і спадзяванніў.

Усе, хто выступіў у дыскусіі, выходзілі з таго, што толь-

кі ва ўмовах сацыялістычнага грамадства ўпершыню ў гісторыі гераізм асобы можа праявіцца на ніве працы. І адлюстраванне літаратурай гэтага гераізму мае велізарнае грамадска-палітычнае значэнне. У беларускай літаратуры ёсць немалыя набыткі і заваяванні ў стварэнні вобраза працоўнага чалавека, ёсць творы, да якіх звярталіся і будуць звяртацца тысячы і тысячы чытачоў, якія шукаюць адказ на пытанне «сделай бы жизнь с ного». Не сакрэт, што ёсць аднак і такія кнігі, дзе наша сучаснасць і людзі не знайшлі яшчэ належнага мастацкага ўвасаблення, дзе цяміныя і невыразныя вобразы герояў не могуць усхваляваць чытача. І, пэўна ж, гарачым жаданнем атрымаць як мага больш твораў добрых і розных, у якіх наша багатая рэчаіснасць была б паказана ярка і поўна, былі выкліканы рэзкаватыя выказванні некаторых удзельнікаў гаворкі.

Творчая праца была заўсёды садружнасцю розуму і рук чалавека. Цяпер, у перыяд навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, грамадства асабліва патрабуе творчай самааддачы ад людзей і фізічнай, і разумовай працы, грані між якімі паступова сці-

У праграмах Беларускага тэлебачання за верасень гэтага года прамільгнулі назвы некалькіх перадач з прыпіскай: «Пробная каляровая». Услед за Масквой, Ленінградам, Кіевам, радам іншых гарадоў краіны каляровыя перадачы пайшлі ў эфір са сталіцы нашай рэспублікі — Мінска.

Карэспандэнт БЕЛТА М. Бутрымовіч сустрэўся з намеснікам старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па тэлебачанню і радыёвяшчання В. Д. ЧАНИНЫМ і напрасіў яго адказаць на рад пытанняў у сувязі з новаўвядзеннем Беларускага тэлебачання.

— Перш за ўсё, — сказаў Віталій Дзмітрыевіч, — хацелася б падкрэсліць, што пачатак каляровага вяшчання выходзіць за рамкі звычайнага новаўвядзення тэлебачання. Гэта — вялікая падзея ва ўсім культурным жыцці рэспублікі. Мы разглядаем каляровае вяшчання, якое ўжо само па сабе садзейнічае эмацыянальнаму ўспрыняццю адлюстравання, набліжае экран да рэальнага жыцця, як сродак рэзкага паліпшынення зместу нашых перадач, выбару тэмы, распрацоўкі яе. Нельга ўявіць, каб тэлеэкран у кватэрах глядачоў радаваў разнастайнасцю фарбаў, а сама перадача па сваёй сутнасці заставалася шэрай, маляцікавай.

Як разумець слова «пробная» ў адносінах да каляровых перадач?

— У праграмах па кастрычнік такіх прыпісак ужо няма. Аднак гэта не азначае, што цяжкасці з асваеннем новай тэхнікі, умоў падрыхтоўкі перадач і іх трансляцыі зду.

Падрыхтоўка да каляровага вяшчання вылася доўгі час як па тэхнічнай, так і па творчай лініях. Мы закупілі навішнюю айчынную апаратуру — відэамагнітафоны «Кадр-3», перасоўваючы тэлевізійную станцыю каляровага вяшчання «Лотас», цэнтральную апаратную, спецыяльную тэлекінапраекцыйную ўстаноўку. Складанае абсталяванне, зманціраванае на паўправадніках, запатрабавала падрыхтоўкі спецыялістаў. Група работнікаў Беларускага радыётэлецэнтра, якая прайшла абучэнне ў Астанкінскім тэлецэнтры Масквы, набыла веды па абслугоўванню новай апаратуры.

Спецыяльная падрыхтоўка запатрабавалася і ад раду катэгорый творчых работнікаў. На Цэнтральным тэлебачанні вопыт работы з колерам набылі некаторыя нашы рэжысёры, апэратары, мастакі, грымёры.

У верасні, калі мы пачалі даваць у эфір каляровыя пера-

дачы, ішла своеасаблівая «абкатка» і тэхнікі і работнікаў. Таму і перадачы называліся пробнымі.

Якія дадатковыя цяжкасці ўзнікаюць пры падрыхтоўцы да перадачы каляровага вяшчання?

— Такіх цяжкасцей вельмі многа. У самой студыі, адкуль вядуцца перадачы (часова мы яе абсталявалі ў кіназдымачным павільёне) запатрабавалася ўстаноўка дадатковага асвятлення, бо пры каляровым тэлебачанні патрэбна вялікая светлавая насычанасць у студыі. У некалькі разоў давалася павялічыць рэжымны час, калі рэжысёр разам з мастаком падбіраюць колеры для дэкарацыі, грывы і адзенне для ўдзельнікаў перадачы. Дарэчы аб грыве. Калі пры чорна-белым вяшчанні ў радзе выпадкаў можна было пагул абысціся без яго, то пры каляровым грыв абавязковы.

Прыбавілася работы асвятляльчыкам, ад іх патрабавалася больш старанна «высвеціць» аб'екты, якія пападаюць у кадр тэлекамеры, творча выкарыстоўваць асвятляльныя прыборы.

Які аб'ём каляровага вяшчання цяпер і як ён будзе расці?

— Пачынаем мы з малага. У чацвёртым квартале гэтага года, напрыклад, аб'ём каляровага вяшчання складзе 73 гадзіны, у тым ліку ўласнага (г. зн. падрыхтаваных сваімі сіламі перадач) — 46 гадзін. У будучым годзе гэтыя лічбы адпаведна складуць 225 і 109,5 гадзін. Як бачыце, росту пакуль што не адбудзецца.

Аб далейшым развіцці каляровага тэлебачання можа ісці гутарка пасля завяршэння будаўніцтва першай часткі новага тэлевізійнага апаратна-студыйнага комплексу, якое вядзецца ў Мінску ў раёне абсерваторыі. Першыя дзве студыі гэтага комплексу, абсталяваныя спецыяльнай апаратурай, дазвolyць шырока весці каляровыя перадачы.

Ужо цяпер мы маем магчымасць весці каляровыя трансляцыі са стадыёнаў і іншых адкрытых пляцовак пры натуральным дзённым асвятленні, з прыстасаванай студыі паказваць канцэрты, выступленні аглядалынікаў, перадаваць вытворчасці, пісьменнікам, даваць у эфір каляровыя кінастужкі і відэамагнітафонныя запісы.

Праектуюцца работы па павелічэнню асветленасці ў Палацы спорту, Оперным тэатры, тэатральнай залі Дома афіцэраў,

філармоніі, Палацы культуры камвольнага камбіната, што значна расшырыць магчымасці трансляцыі каляровых перадач.

І апошняе пытанне: якія водгукі тэлегледачоў на першыя каляровыя перадачы?

— Мы перадалі ўжо ў эфір канцэрт майстроў мастацтваў, перадачу «Тыдзень планеты» (міжнародны агляд), правялі трансляцыю футбольнага матча юнацкіх каманд, паказалі кінафільм. Водгукі на гэтыя перадачы станоўчыя.

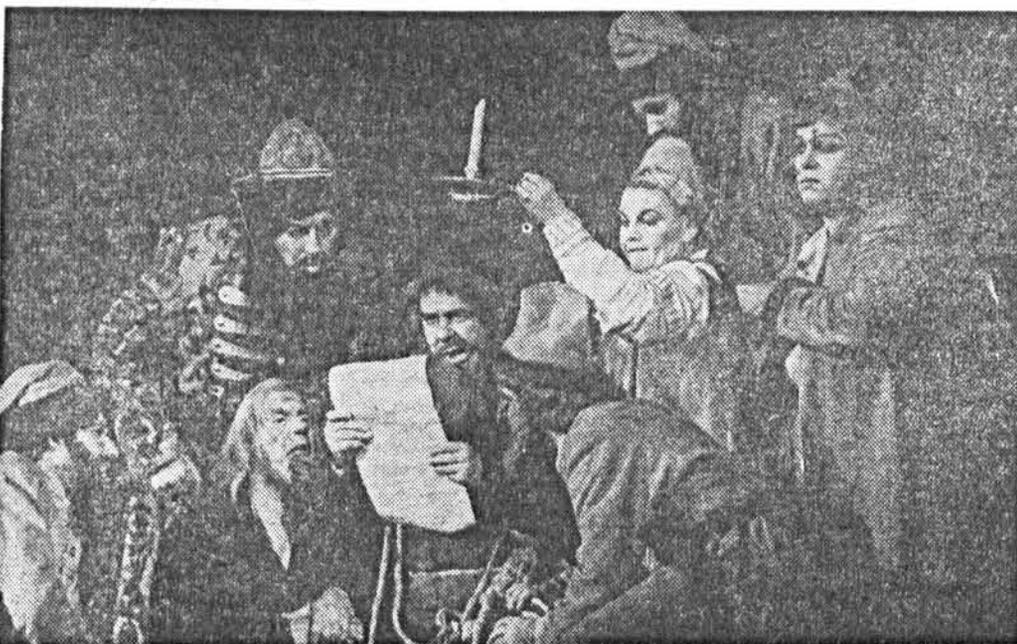
Хачу вярнуцца да пачатку нашай гутаркі. Каляровае вяшчання — не самамэта, а сродак лепшага ўспрыняцця перадачы. Наша задача — максімальна палепшыць іх ідэйны змест. У гэтых адносінах у нас вялікія творчыя планы. Галоўная рэдакцыя грамадска-палітычнага вяшчання, напрыклад, намеріла штогодзіць перадачы «Тыдзень планеты», правядзенне суботніх сустрэч з прадстаўнікамі рабочага класа, перадачы «Зроблена ў Беларусі» і іншыя.

Калектыву работнікаў тэлебачання, узяўшы на ўзбраенне новы прагрэсіўны від вяшчання, поўны рашучасці з гонарам выканань ускладзеныя на яго задачы.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФШАХ

Беларускі дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа пазнайміў глядачоў з новым спектаклем — камедыяй «Праходны бал» У. Канстанцінава і Б. Рацара (пераклад на беларускую мову А. Петрашэвіча). Паставіў яго заслужаны артыст БССР Г. Дубаў у дэкарацыях, зробленых па эскізах народнага мастака БССР Я. Нікалаева. На здымку — у ролях Ганны Кірылаўны, Мікалая Міхайлавіча і Людмілы Пятроўны народная артыстка БССР З. Канапелька, заслужаныя артысты БССР Г. Дубаў і Т. Шашкіна. Фота С. КОХАНА.

Прэм'ерай неўміручай оперы М. Мусаргскага «Барыс Гадую» адкрыў свой сорак другі сезон Вялікі акадэмічны тэатр оперы і балета БССР. На здымку — сцена са спектакля. Фота Ул. КРУКА.

ІДУЦЬ З ДЫМКІ

Фільм аб Магілёўскай абароне

Беларускія кінематаграфісты пачалі ў Магілёве здымкі поўнаметражнага дакументальнага фільма «Пядзя зямлі». Абарона горада на Дняпры ад гітлераўскіх захопнікаў у 1941 годзе яркай старонкай ўпісана ў летапіс Вялікай Айчыннай вайны.

23 дні воіны 172-й стралковай дывізіі, іншых часцей і падраздзяленняў, атрад пагранічнікаў, курсанты школы НКУС, работнікі міліцыі і апалчэнцы стрымлівалі шалёныя атакі ворага. Толькі ў першыя тры дні баёў тут было адбіта 27 танкавых атак. Мужныя абаронцы горада падбілі і спалілі 179 танкаў і самаходных гармат, захапілі дзiesiąты танкаў, мінамётаў, кулямётаў, каля 600 палонных.

Вось якую ацэнку падзвігу на Дняпры даў Маршал Савецкага Саюза А. І. Яромска:

— Герайчная дваццацітрохдзённая абарона Магілёва паказала сабой прыклад доблесці і самаадданасці савецкіх воінаў і грамадзянскага насельніцтва, іх непарывнага адзінства. Подзвіг магіляўчан быў неаднаразова паўторан у далейшым, ён з'явіўся правобразам герайчнай абароны Сталінграда.

Фільм ставіць вядомы кіна-

дакументаліст, народны артыст рэспублікі І. Н. Вейняровіч.

— У гэтай кінакарціне, — гаворыць ён, — мы хочам паказаць масавы герайзм воінаў Савецкай Арміі і апалчэнцаў. Героямі фільма стануць былыя ўдзельнікі бітвы, падпольшчыкі, партызаны. Многія з іх цяпер жывуць і працуюць у Магілёве, як напрыклад, былы кулямётчык 388-га стралковага палка 172-й дывізіі Васіль Афінасевіч Пяткоў, камандзір роты Аляксей Прохаравіч Ларыёнаў і іншыя абаронцы дняпроўскіх рубяжоў. Шырока выкарыстаем у фільме кіна- і фотадакументы ваенных гадоў.

На здымкі фільма прыехалі актыўныя арганізатары Магілёўскай абароны — былыя першы сакратар ЦК КП(б) Беларусі П. К. Панамарэнка, сакратар ЦК КП(б) Беларусі М. Я. Аўхімовіч, сакратар Магілёўскага падпольнага абкома партыі Д. С. Маўчанскі.

Аўтар сцэнарыя новай карціны — пісьменнік Анатоль Вялюгін. Фільм выйдзе на экраны да 30-годдзя перамогі савецкага народа над нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

БЕЛТА.

АПЛАДЫСМЕНТЫ СПЕВАКУ

На сцэне Вялікага тэатра Саюза ССР у адной з галоўных партый у оперы М. Мусаргскага «Хаваншчына» выступіў саліст тэатра оперы і балета БССР заслужаны артыст рэспублікі Аскольд Сухін. Гэта трэцяе выступленне маладога спевака на сцэне праслаўленага тэатра.

Партнёрашай А. Сухіна ў гэтым спектаклі, які прайшоў з вялікім поспехам, была народная артыстка ССР І. К. Архіпава.

— Мне вельмі прыемна было выступаць з такім ціка-

вым спеваком, як Аскольд Сухін, — сказала яна пасля спектакля карэспандэнту БЕЛТА. — Гэта пранікнёны, удумлівы артыст, які мае моцны і прыгожы бас, шырокі творчы дыпазон і выдатныя сцэнічныя даныя.

Я рада поспехам майго маладога партнёра. Амаль ва ўсіх оперных пастаўках Беларускага тэатра ён выконвае вядучыя басавыя партыі. Цікавы Сухін і як камерны спявак. У яго вялікі рэпертуар рускай, савецкай і зарубежнай класікі.

ЗДАБЫТКІ МАЙСТРА

НАРОДНЫ АРТЫСТ СССР З. СТОМА
У СПЕКТАКЛЯХ «...ЗАБЫЦЬ ГЕРАСТРАТА!»
І «БРАМА НЕЎМІРУЧАСЦІ»

І ў часы адноснага творчага «спакою» і нават плўдач тэатра аматары наведваюць спектаклі гэтак жа рэгулярна, як і падчас феерверку прэм'ер. Ходзяць глядзець яны не толькі п'есы і не адны рэжысёрскія эфекты, а каб яшчэ раз падзівіцца на майстэрства любімага акцёра. Такіх майстроў у гісторыі купалаўскага тэатра ўжо нямала. Сёння ў рэпертуары — менш. І адзін з самых выдатных цяпер характарных акцёраў трупы — Здзіслаў Стома, народны артыст СССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР, артыст акадэмічнай сцэны, адзначаны шматлікімі ўзнагародамі і прыхільнасцю самых розных катэгорый гледача.

Сёння для старэйшага пакалення купалаўцаў, на жаль, і цяжкавата часам бывае ў рэпертуары знайсці ролю, якая цалкам адпавядала б магчымасцям нашых майстроў сцэны. Тэатру, на нашу думку, часцей прапануюцца творы, больш удзячныя для рэжысуры, выйгрышныя тэмай, афарыстычным сентацыямі, выключнымі абставінам. А вось героя, асобы маштабнай, выдатнай па сле пачуццяў, імкненняў, інтэлекту — нестае.

Здзіславу Францавічу шанцавала ў апошнія гады — з'явіліся такія цікавыя творы, як «Лявоніха на арбіце» і «Людзі на балоце». Літаратурныя Лявон і Глушак неслі ў сабе затоеныя рысы буйнамаштабных характараў, і майстэрства З. Стомы дапамагло аздобіць іх фарбамі камічнымі і драматычнымі, ускрыўшы адначасова сутнасць гэтых людзей — рознай

эпохі, але аднаго настрою, з аднолькавым імкненнем затрымаць час.

Новая п'еса Капдрата Крапівы зноў дала магчымасць З. Стому на сённяшнім матэрыяле стварыць вобраз значны, завершаны, цікавы. Так ажыў на сцэне Караўкін у «Браме неўміручасці».

Найбольш выразнае ў Караўкіну — шчырасць. Гэта злодзей, махляр, прайдзі-

свет — і салідны дзеяч у сваёй сістэме: загадчык базы, не абы хто! На кожным кроку, у кожным жэсце ён — шчыры, упэўнены ў сваёй незаменнасці, у місці нават. Стома — Караўкін выглядае пакрыўджаным, калі Дубашынскі — Дабрыян піша яму нецэнзурную рэзалюцыю на заяўцы ў бессмяротнасць: ну, што за блазенства, я ж вяду гешэфт сур'ёзна, часна!.. І гэтая крыўда, як знак ве-

роды! Можна, нават, другі твар тае ж самай пароды гандляра, на якім выраз перавагі, упэўненасці, самахвальства. Так выглядаў бы Караўкін, калі б да яго прыйшоў Дабрыян, а не ён да вучонага.

Вось Крысіп спускаецца па прыступках у скляпенне, дзе зняволены яго былы зяць Герастрат. Колькі велічы, гонару, пагарды, нібы толькі абавязак вымушае гандляра

ры ў безадмоўнасць, надзейнасць яго машыны махінацый, робіць вобраз сацыяльна завостраным тыпам.

У «Браме...» З. Стома назвае сваю здольнасць наладзіць і весці ансамбль акцёраў на працягу ўсяго эпизода. Караўкін аж гарыць прыязнасцю да «патрэбнага чалавека» Дабрыяна, так і заахвочвае таго ўпрэгчыся ў адзін хамут. Наогул З. Стома на сцэне гаворыць з персанажам vis-à-vis, а не з акцёрам. І тут яго Караўкін ледзь не за пазуху Дабрыяну лезе, каб і таго прымусяць прасякнуцца адчуваннем найвялікшай прыязнасці. На момант ён бянтэжыцца ад непрыхільнасці Дабрыяна, прымае яе як неадлікнасць, і зноў увесь — шчырасць, натхненне, свойскасць.

А Крысіп З. Стомы («...Забыць Герастрата!») — гэта ўжо махляр зусім іншай па-

зайсці да злачынцы ў турму, па сваёй жа волі Крысіп ні за якія грошы не меў бы справы з гэтым злачынцам. «Маральная» перавага ўзвышае Крысіпа!

Крысіп слухае Герастрата з такой неахвотаю, цярыліва-сцю, нібы вялікамучанік. І зноў — на момант успыхне сквапнасць, але ніхто не ўбачыць яе: грамадзянін Крысіп — сама пагарда да адшчапенца.

Гэтыя два вобразы малююцца так дакладна, такімі тонкімі рысамі, што цэлыя эпизоды маглі б быць зразумелыя на сцэне амаль без слова. Калі ж прыгадаць майстэрскае валоданне гола-сам, словам (да таго ж ад прыроды адметным), асабліва-сці паставы акцёра — то велічнай, са стрыманымі пачуццямі, то надзвычай рухавай — тады можна меркаваць пра разнастайнасць акцёрскіх сродкаў, здагадацца пра невычэрпанасць таленту.

Для Крысіпа характэрна нечаканасць паўтонаў, раптоўная манументальнасць. І толькі адыходзячы, ён дазваляе сабе адкрыта пасмяяцца з усіх разам. Прыкінуўшыся наўнім, ён выцягвае з судзі прысягу пакараць злачынцу, хто б той ні быў. А тады Крысіп са смехам адрасуе гнеў і пільнасць судзі да... самога дэспата. Які гэта з'едлівы, самазадаволены, нечалавечы смех: у ім здэк і злосць, і нянавісць, і гумар!

Ролі Крысіпа ў трагікамедыі «...Забыць Герастрата!» і Караўкіна ў «Браме неўміручасці» невялікія па аб'ёму. Але вобразы антычнага гандляра і сённяшняга жуліка, створаныя З. Стомам, аздабляюць абодва спектаклі, набываюць гучанне памфлетаў.

Майстэрства Здзіслава Стомы і яго калег — вядучых беларускіх акцёраў — сведчанне таго, што наша тэатральнае мастацтва знаходзіцца напярэдадні новых буйных здабыткаў.

У. МІХАЙЛАУ.

А ДНЫМ з герояў новага фільма Беларускага тэлебачання «Ой, рэчанька, рэчанька» стаў адзін з рэспубліцы дзіцячы ансамбль «Дудары» другой сярэдняй школы г. Капыля. Юныя музыканты толькі што вярнуліся з Гомельшчыны, дзе праходзілі натурныя здымкі.

Сваім майстэрствам ансамбль не раз захапляў слухачоў на канцэртах, удзельнічаў у абласных, рэспубліканскіх конкурсах мастацкай самадзейнасці.

...Перад вайной у вёсках пад Капылём ні адно свята не спраўлялася, ні адно вясельле не гулялася без аркестра пяцярых дудароў і аднаго баяніста. Выкананне імі народных мелодый пакарала гледачоў незвычайным лірызмам, дзівосным майстэр-

ствам. Вайна абарвала звонкую мелодыю дудароў. Але не на доўга. Вярнуўшыся ў родную вёску, адзін з даваенных музыкантаў Сяргей Несцеравіч Рончык стаў ініцыятарам стварэння дзіцячага ансамбля.

Першыя ж рэпетыцыі паказалі, наколькі папулярнае старажытнае мастацтва дудароў у сённяшніх хлапчукоў і дзяўчынак. Яны займаліся з захапленнем, настойліва авалодваючы сакрэтамі майстэрства свайго настаўніка. Хутка папаўняўся рэпертуар ансамбля. Акрамя беларускіх народных песень «Купалінка», «Зязюлечка», «Лянок», «Я табун сцерагу» і іншых у

яго ўвайшлі апрацаваныя С. Н. Рончыкам найгрышы па матывах народных мелодый.

Цяпер у калектыве займаецца больш як трыццаць вучняў 5—10 класаў. Многія з іх добра авалодалі баянам, цымбаламі, дудкай. На канцэртах вельмі цёпла прымаюць гледачы салістаў ансамбля — Віцю Удовіна, Васю Гайдукова, Сяргея Пятрашчу, Іру і Лену Калбанавых, іншых работ.

На змену скончыўшым школу музыкантам цяпер прыходзяць новыя: у гэтым годзе калектыву абнаўляецца на трэць.

Станаўленню ансамбля шмат дапамагае кампазітар І. Кузнячоў. Спецыяльна для калектыву ён напісаў найгрыш «Песня дудароў», «Капыльскую лірычную».

Чатыры разы ў тыдзень збіраюцца на рэпетыцыі ўдзельнікі ансамбля, старанна адпрацоўваючы кожную музычную фразу. Юныя музыканты рыхтуюцца да новых сустрэч са сваімі шматлікімі паклоннікамі. Ведаюць яны, што кожная такая сустрэча — узаемнае свята! выканаўцаў, і слухачоў.

Р. ЛІСАЎ,
нарэспандэнт БЕЛТА,
г. Капыль.

ЗВОНКАЯ НОТА

НАСУСТРАЧ ЮБІЛЕЮ КІНО

Днямі адбылося пасяджэнне секцыі крытыкі Саюза кінематографістаў БССР, прысвечанае 50-годдзю беларускага кіно. Загадчык секцыі, кандыдат мастацтвазнаўства А. Красінскі расказаў прысутным, як будзе праходзіць падрыхтоўка і свят-

каванне гэтага юбілею, а метадыст Дома кіно І. Рэзнік пазнаёміў іх з асноўнымі мерапрыемствамі, што будуць арганізаваны ў Мінску.

У прыватнасці, мяркуецца правесці сем тэматычных вечароў: беларускія кінадраматургі,

беларускія кінарэжысёры, апэратары, акцёры і г. д. На адным з такіх вечароў пойдзе гаворка аб дзейнасці творчага аб'яднання «Летаніс». Уступнае слова зробіць вядучы майстры экрана, кінакрытыкі, ветэраны беларускага кіно. На юбі-

лейныя сустрэчы ў беларускую сталіцу прыедуць рэжысёры, кінадраматургі, апэратары, мастакі, якія пачыналі ў беларускім кіно або прымалі актыўны ўдзел у яго станаўленні.

Удзельнікі тэматычных вечароў убачаць на экране беларускія фільмы дваццатых, трыццатых, саракавых, пяцідзсятых і шасцідзсятых гадоў. Сярод іх — самая першая мастацкая

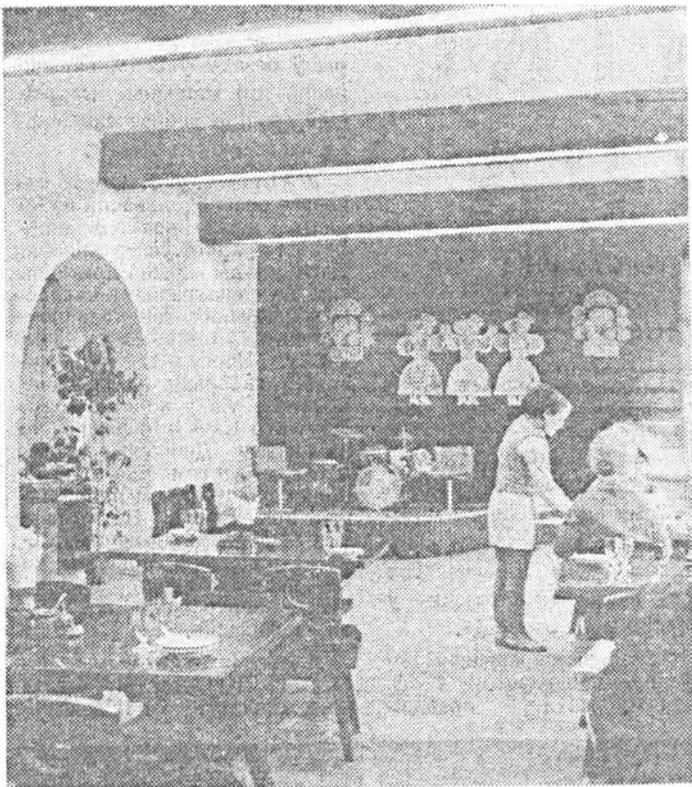
кінастужка «Лясная быль», а таксама «Да заўтра!», «Двойчы народжаны», «Шукальнікі ішасця», «Балтыйцы», «11 ліпеня», «Вогненныя гады», «Канстанцін Заслонаў», «Паўлінка», «Хто смяецца апошнім», «Чырвоная лісца», «Гадзіннік спыніўся апоўначы», «Троця ракетка», «Альпійская балада» і інш.

А. ПЯТРОВІЧ.

чы, старажытнага Гродна і Навагрудчыны з маленства захаплялі Віктара. Яшчэ тады ён спрабаваў пісаць акварэлю, маляваць алоўкам. Пазней, у інстытуце, гэтую любоў да малюнка, да дэталей народнага мастацтва, да чалавека настолькі запаланіла Віктара, што амаль усе свае студэнцкія канікулы, а пасля і адпачынкі праводзіў у экспедыцыйных навуковых работнікаў Інстытута мастацтвазнаўства этнаграфіі і фальклору АН БССР у групе Элеаноры Вецер. Там ён зноў і зноў рабіў замалёўкі з таго, што захаваў час, што стварыў народ за многія стагоддзі.

Матэрыялы, сабраныя ў экспедыцыйных, вялікая біблія-тэка літаратуры па мастацтвазнаўству дапамагаюць асноўнай працы.

— Так, і не толькі гэта фарміруе густ. Люблю музыку і сімфанічную, і добрую эстрадную. Люблю паэзію, асабліва Ясеніна, Якуба Коласа, Янкі Купалы, Максіма Багдановіча. А цяпер вось

Інтэр'ер кафэ «Львоніха» у Стара-Барысаве.

АДЧУВАННЕ ПРЫГАЖОСЦІ

зацікавіўся папулярнай літаратурай аб старажытнай цывілізацыі.

У гаворцы Сташчанюк спакойны, але можа ў некалькіх словах расказаць шмат, старанна падбірае словы, вобразы. Вось гэтак жа, на першы погляд, нетаропка і працуе — эскізы, эскізы, планшэты...

А вось што гаворыць пра Сташчанюка-архітэктара дырэктар інстытута В. М. Аладаў:

— Віктар Пятровіч працуе цікава і вельмі самастойна. Працуе настойліва, таму, відаць, і прадукцыйна. У яго ёсць вельмі каштоўная якасць для творчага работніка — дысцыпліна.

Для роднай Гродзеншчыны Сташчанюк выконваў праекты кафэ «Бульбяная», магазінаў «Гражына», «Наш

быт», «Ювелічны» — усе па вуліцы Савецкай у Гродна. Для Навагрудка будзе афармляць кафэ «Гражына». Ва ўсіх гэтых інтэр'ерах угадваюцца рысы народнай творчасці. Мастацтва Сташчанюка не можа паўтараць чыноўці фантазію.

Здавалася, у Сташчанюка ўжо выпрацавана пэўная манера ў падыходзе да вырашэння інтэр'ера, адзіны падыход да тэмы — шэраг аб'ектаў ён афармляў у народным стылі.

Але зусім інакш праявіў сябе В. Сташчанюк у інтэр'еры будучага магазіна па Ленінскаму праспекту ў Мінску «Мінскі сувенір». Тут адчуваецца тонкае разуменне прызначэння магазіна. Аўтару мінімальнымі сродкамі ўдалося ўзняць настрой інтэр'ераў да высокай патрыятычнасці.

Не толькі ўдачы спадарожнічаюць рабоце Сташчанюка. Хапае і засмучэнняў. Сам Віктар расказвае (і гэта больш падобна на скаргу, якую, магчыма, прыйдзецца камусьці разбіраць):

— Неяк не атрымалася ў нас работа з заказчыкамі з Баранавіч. «Беловеліргандаль» заказаў праект магазіна, натуральна, з пэўным напрамкам. Мы знайшлі цікавыя дэталі асвятлення, рэкламы тавараў, выдалі праект, атрымалі грошы, а ў натуре праект не быў выкананы нават на адзін працэнт. Падобная гісторыя адбылася і з баранавіцкім кафэ «Дружба». Заказчыку чамусьці здалося сумніцельным мастацкае выкананне інтэр'ера, хоць грошы таксама Інстытуту выплацілі. Без умяшання Інстытута праект

быў адхілены, потым запраклі зусім выпадковага чалавека, па яго эскізах пачалі рабіць рэканструкцыю кафэ. Пасля васьмі месяцаў нягод заказчык поўнасьцю пагадзіўся, што зрабіў грубую памылку. Зноў пачалі ламаць і вяртацца да нашага праекта.

На жаль, Баранавічы — не адзіны прыклад безгаспадарлівасці і безадказных адносін да дзяржаўных сродкаў. Але гэта ўжо іншае пытанне. Да ўсяго трэба толькі дадаць, што аўтар павінен мець права на кантроль за сваім праектам рэканструкцыі аб'екта.

І ўсё ж у Віктара Сташчанюка шчаслівы лёс — яго заўсёды чакае новая работа, побач маладыя мастакі, якім неабходны яго парада, дапамога.

— Я і сам вучуся ў сваіх таварышаў. Мне цікава працаваць з архітэктарамі С. Неўмывакіным, М. Ткачук, Л. Мельнікам, В. Ласкавым, інжынерам Г. Нікалаевым. Усе гэтыя людзі «хварэюць» за Мінск, аднолькава любяць яго, стараюцца захаваць у ім дух часу, выкарыстоўваюць невычэрпную спадчыну народнай творчасці.

Цяпер у Віктара Сташчанюка на планшэтах — інтэр'еры прадуктовага «Універсама» ў мікрараёне Курасоўшчына-2 і спедыялізаванага ювелірнага магазіна «Яхант» па вуліцы Старажоўскай. Гэта паўсядзённая звычайная праца архітэктара-мастака, якая аднак патрабуе поўнай аддачы ведаў, фантазіі, патрабуе лакалічнага рапіння. Такія патрабаванні нашага часу, нашага сучасніка, які не даруе мастаку фальшу.

Г. БАНШЭУСКАЯ.

● ПРА ГЕРАІЧНАЕ МІНУЛАЕ

Тры дні ў Дуброўне праходзіў семінар загадчыкаў чытальных залаў дзіцячых бібліятэк Віцебшчыны. На парадку дня семінара — прапаганда літаратуры, прысвечанай ратнаму подзвігу савецкага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны, трыццацігоддзе перамогі якога будзе адзначацца ў 1975 годзе. Госці Дуброўна праслухалі гутарку старшыні раённага савета ветэранаў вайны П. Басова.

Бібліятэчныя работнікі наведалі мемарыяльны комплекс-помнік савецкім воінам, што загінулі ў гады вайны ў вёсцы Рыленкі, камандны пункт праслаўленага савецкага палкаводца І. Чарняхоўскага ў вёсцы Рэдзькі, пабывалі ля помніка Герою Савецкага Саюза Ю. Смірнову.

І. ЯФІМАЎ.

● КУЛЬТАРМЕЙЦЫ-ВЫДАТНІКІ

За актыўную творчую дзейнасць і добрую пастаноўку культурна-масавай і выхаваўчай работы сярод чыгуначнікаў ВЦСПС ўзнагародзіў нагрудным значком «Выдатны работнік культурна-асветных устаноў прафсаюзаў» групу культурмейцаў рэспублікі. Сярод узнагароджаных заслужаны дзеяч культуры БССР, дырэктар Гомельскага палаца культуры чыгуначнікаў М. Сімкоўскі і дырэктар Аршанскага дома культуры чыгуначнікаў Я. Навумовіч, кіраўнік дзіцячага ансамбля танца «Вясёлка» Брэсцкага клуба чыгуначнікаў М. Цымбалюк, загадчыцы бібліятэк Віцебскага і Ваўкавыскага дамоў культуры чыгуначнікаў Ю. Нікалаева і К. Тупта.

Л. САСІМОВІЧ.

● СУСТРЭЧЫ З ПІСЬМЕННІКАМІ

Нядаўна ў Бярозаўскім раёне пабывалі беларускія літаратары Артур Вольскі, Вялянцін Зуб і Захар Бірала. Яны расказвалі аб поспехах Беларускай савецкай літаратуры, чыталі свае творы. Сустрэчы адбыліся з калектывамі Бярозаўскай ДРЭС, Белаазёрскага рамонтна-механічнага завода, маслацярзавода, з выкладчыкамі роднай літаратуры і мовы.

Адбылася сустрэча і з мясцовымі журналістамі — работнікамі раённай газеты «Мая камунізма», Письменнікі перадалі для літаратурнай старонкі «Крыніцы» свае творы, якія былі апублікаваны.

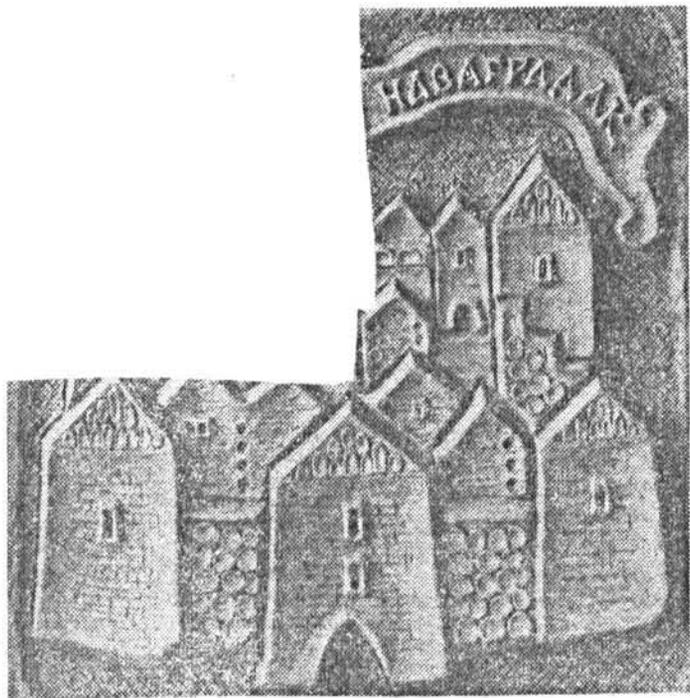
Я. КОЛЬСКІ.

● У СВЕЦЕ ЦУДОЎНАГА

Так называецца клуб сустрэч з паэзіяй, музыкай, выяўленчым мастацтвам, створаны пры Палацы культуры баранавіцкіх тэкстыльшчыкаў. Першае пасяджэнне клуба было прысвечана песні. У госці да аматараў сучаснай песні прыехаў кампазітар Эдуард Ханок, які нарадзіўся ў горадзе над Бугам. Ён закончыў Брэсцкую музычную школу, пасля вучыўся ў Мінскім музычным вучылішчы імя Глінкі. Паспяхова закончыў Маскоўскую дзяржаўную кансерваторыю. Працаваў на Украіне, а зараз вярнуўся ў родны горад.

Кампазітар расказаў, як нараджаецца песня. Цёпла сустраля моладзь у выкананні аўтара песні «Камсамольская плошча», «Каштаны Брэста», «Давай пагаворым», «Ты мая надзея» і іншыя.

Г. ТАМАШЭВІЧ.

В. Сташчанюк. Дэталі афармлення кафэ «Гражына» у Навагрудку.

ЗАУТРА спаўняецца 50 гадоў з дня ўтварэння Малдаўскай ССР і Кампартыі Малдавіі.

Прапануем увазе чытачоў падборку інфармацый аб культурным жыцці сонечнай Малдовы.

Велічны палац

У цэнтры сталіцы Малдаўскай ССР — Кішыневе, узведзены велічны палац «Актамбрыя». Тут будуць праходзіць сесіі Вярхоўнага Савета рэспублікі, урачыстыя сходы, усесаюзныя і міжнародныя кангрэсы.

Братнюю дапамогу ў будаўніцтве палаца аказалі малдаўскім будаўнікам практычныя і канструктарскія бюро Масквы, Ленінграда, Кіева і іншых гарадоў. Матэрыялы для абліцоўкі паступалі з Украіны, Грузіі, Арменіі.

Палац «Актамбрыя» гасцінна адчыніў свае дзверы. У ім адбыўся першы канцэрт для тых, хто яго ўзводзіў — для будаўнікоў, інжынераў, архітэктараў.

У сонечнай Малдавіі

У дапамогу бібліятэкарам

Рэспубліканскае выдавецтва «Тымпул» выпусціла зборнік метадычных і бібліяграфічных матэрыялаў «50 год Малдаўскай ССР і Кампартыі Малдавіі». Ён адрасаваны бібліятэчным работнікам. У складанні кнігі прымалі ўдзел бібліяграфы Д. Чорбэ, Т. Тодрына і Н. Смірнова.

Тэкст зборніка даецца на малдаўскай і рускай мовах.

Мастацкая выстаўка

Больш 150 работ жывапісу, графікі і скульптуры прадстаўлена на рэспубліканскай выстаўцы, прысвечанай 50-гадоваму юбілею Савецкай Малдавіі. У сваіх творах мастакі шырока, ярка і разнастайна расказва-

юць пра гісторыю, дасягненні Малдавіі, пра яе цудоўных працавітых людзей.

Пра творчасць маладых

Каля дваццаці паэтычных зборнікаў выпускае штогод выдавецтва «Карціл малдаванаска». Нядаўна ў Саюзе

пісьменнікаў Малдавіі адбылося абмеркаванне першых кніжак паэтаў І. Геаргіцэ, Н. Ясіненка, Г. Чокая, І. Віеру і іншых.

Даклад пра творчасць маладых зрабіў лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Малдаўскай ССР Д. Мянюк.

Народныя танцы на вуліцах Кішынева.

Скульптура Л. Дубіноўскага «Вінаградары».

Міколу Бажану семдзесят год. А з іх больш за сорок я ведаю яго. І мне здаецца, што вонкава час не вельмі крануў сябра. Ён усё той жа статны, працавіты, з нейкай асаблівай сціплай сардэчнай усмешкай. Калі я гляджу на яго, я заўсёды ўспамінаю Паўло Тычыну і Максіма Рыльскага. Ён разам з імі стаяў ля вытокаў украінскай савецкай паэзіі. Тры выдатныя украінскія паэты, выдатныя майстры нашай савецкай паэзіі і ў ножнага свой адметны твар. Міколу Бажана заўсёды пазнаеш. Калі б нават за надрукаваным вершам не стаяла яго прозвішча. Верш Бажана пругкі, дасканала апрацаваны, рытмічны, своеасаблівы па вобразнай вынаходлівасці. Я ўжо не кажу пра тое, што ўсім агульнавядома, — пра ўласціваю яму выключна высокую культуру, якая заўсёды адчу-

Міколу Бажану — 70

СЛОВА ПРА СЯБРА

ваецца ў яго паэтычнай творчасці.

Першы раз я сустрэўся з Міколам Бажанам у пачатку трыццаціх гадоў у Янкі Купалы. Памятаю: ішла задушэная гутарка пра дружбу украінскай і беларускай літаратуры. Я заўважыў, з якою павагаю ставіўся наш украінскі сябра да нашага народнага паэта і Янкі Купала, які заўсёды быў гасцінным, неяк асабліва цёпла прымаў свайго малодшага украінскага сабрата. Паэты абмяняліся ўласнымі зборнікамі, і, відаць, таму, што я прысутнічаў, атрымаў кніжку ад Міколы Платонавіча таксама. З таго часу я стаў нязменным прыхільнікам яго паэзіі.

А пасля на жыццёвых скрыжаваннях мне давялося з Міколам Бажанам сустрапацца часта. Памятаю нашу сустрэчу з ім і Паўлом Тычынам у Ерэване ў 1935 годзе на 15-гадовым юбілеі Армянскай ССР. Я заўважыў, якою павагаю і любоўю карыстаецца Бажан сярод паэтаў нашых братніх рэспублік. І асабліва сардэчную гутарку Міколы Бажана і Егішэ Чарэнца. Яны ж былі вельмі блізкімі па характару свайго творчасці, па глыбока рэвалюцыйнаму гучанню іх паэзіі, якая ўслаўляла і Вялікі Каст-

рычнік, і незгасальны гераізм грамадзянскай вайны.

Паэты братніх рэспублік любяць Міколу Бажана за тое, што ён шчыра імкнуўся пазнаць іх і з'яўляўся прапагандыстам іхняй творчасці. Мне не забыцца таго, як шанавалі і адначалі Міколу Платонавіча грузінскія таварышы за цудоўны пераклад «Віцязя ў тыгровай скуры» Шата Руставелі на украінскую мову. А ён гэта зрабіў першым з усіх паэтаў нашай шматнацыянальнай літаратуры.

І мы, беларусы, вельмі ўдзячны нашаму дарагому украінскаму сябру. Ён і перакладаў і рэдагаваў нашы выданні ў братняй Украіне. Я заўсёды адчуваю шчырую ўдзячнасць Міколу Платонавічу за ўдзел у перакладах і рэдагаванні майго выбранага зборніка вершаў, які выйшаў у свой час у Кіеве. А ў сэрцы адчуванне, што не здолеў я ў аддзянку адказаць яму належным чынам.

Нельга і пералічыць нашых сустрэч на шматлікіх пасяджэннях у Маскве: на з'ездах, канферэнцыях і пленумах. Адно скажу, што кожнае выступленне Міколы Бажана на такіх пасяджэннях было ў цэнтры ўвагі і менавіта таму, што вылучалася немнагаслоўнасцю і было глыбокапрадуманым, канкрэтным, свежым.

Памятаю Міколу Платонавіча і ў дні вайны. У вайсковым шы-

нялі з адзнакамі палкавога, ці то брыгаднага камісара. А быў ён у пэўны час, у дні вайны, і намеснікам Старшыні Савета Народных Камісараў УССР. На ўсіх нас ляжала тады адзінка гора за панінутую ў няволі родную зямлю. Часта я сустракаў і засмучанага Міколу Платонавіча. Але разгубленага — ніколі. Ён цвёрда верыў у перамогу і працаваў колькі меў сілы: і паэтычным радком і шматграннай урадавай дзейнасцю, дапамагаючы набліжэнню жаданага часу.

Мікола Бажан, як я ўжо казаў, карыстаецца вялікаю павагаю ва ўсёй нашай шматнацыянальнай літаратуры. Мне б хацелася сказаць яшчэ колькі слоў аб выключнай цеплыні ягонага добрага сэрца, аб асаблівай яго чалавечнасці, аб гатоўнасці заўсёды прыйсці на дапамогу. Я хачу прыгадаць тое, што зрабіў ён у адносінах да мяне.

Калі я быў прызначаны галоўным рэдактарам Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, на Украіне, пад рэдакцыяй Міколы Бажана, было ўжо скончана выданне 17 томнай УРЭ (Украінскай Радзянскай Энцыклапедыі). Натуральна, што я паехаў у Кіев да украінскіх сяброў і ў першую чаргу да Міколы Платонавіча павучыцца энцыклапедычнай справе. І ён пасапраўднаму дапамог мне. Назаўсёды запам'ятавалася мне і тое, як на гэтай сяброўскай сустрэцы мы абмяняліся шчырымі і некалькімі жартоўнымі тостамі.

— А як вы думаеце назваць сваю энцыклапедыю? — запытаў Мікола Платонавіч.

— БелСЭ, — адказаў я.
— Все за БелСЭ! — узяўшы чарачку, прапанаваў ён.
— УРЭ!.. УРЭ!.. УРЭ!.. — адказаў я, маючы на ўвазе Украінскую Радзянскую Энцыклапедыю, якая вокамгненна прыйшла мне на думку.

А пасля мы, беларускія энцыклапедысты, атрымлівалі не раз сяброўскія парады ад нашага добрага украінскага сябра.

А я асабіста і тым больш. Хіба я магу забыцца пра яго сяброўскі, спагадлівы званок у бальніцу ў Падмаскоўі, дзе я ляжаў цяжка хворы. І яшчэ пра тое, як там жа прачытаў яго цудоўны артыкул пра выхад і дома нашай БелСЭ. Я веру, што ўсё гэта тансэма дапамагло мне хутчэй устаць з бальнічнага ложка і ўзяцца за працу.

Многа можна было б сказаць добрага і пра цудоўнага паэта, і пра чалавека з цудоўным сэрцам. Я вельмі рады, што ўсё добрае, зробленае ім, заслужана адзначана напярэдадні 70-годдзя высокім званнем Героя Савецкага Саюза і Героя Савецкай Радзянскай Працы. Хочацца пажадаць яму ў яго гадавіну нязменнай бадзёрскай, нязменнай творчай актыўнасці і перадаць яму, нашаму дарагому брату:

— Дарагі Мікола! Любы наш паэце і дружа! Не забывайся пра нас, прыяздзі, будзь ласкаў, да нас на Нарач, у Бела-вежу, у Мінск, у любое месца, куды толькі пажадаеш. Мы заўсёды, ад усяго сэрца, нажам табе: калі ласка!

Пятрусь БРОўКА.

Мікола БАЖАН

У НАВАКОЛЛІ БАРЫСЛАВА

Я чую, як шумяць даліны,
Я чую цёмны гуд лясны,
І шэпт прыцішаны яліны,
І медны перазвон сасны,
І плёскаць рэк, і шоргат жвіру,
Шуганне дыму з камяноў.
На ўзвышшах — лес у сіняй шыры,
Ніжэй — разводзіца палёў.
І скрозь плывуць раздольна гукі
Стэпонай радаснай зямлі,
Нясучь праз сёлы, рэчак лукі
Напевы песень караблі.
Мільганне ветразя над краем,
Узмах нязломнага крыла —
Уся гэта музыка зямная
У людскія сэрцы увайшла.
Займаўся ўплатай надвечорак,
І я адчуў, што гасне дзень
І атуляе ціха горы
Дымоў і воблак лёгкі цень;

Там дух ігліцы, нафты й жыта,
Дух рэзкай серы над зямлёй,
Там у гарбы страмін забіты
Слупы, прапахлыя смалой.
Там з шапаценнем спелай нівы
Зліў гай свой струнны перабор,
Сплялі магутныя матывы,
Скарб даючы, глыбіні гор.
Там праз яры, гушчар мядзведжы,
Палі, спавітыя дымком,
Шматгранныя, крутыя вежы
Сышліся з чатырох бакоў.
І я спазнаў, як мнагагучна
Грыміць зямля тут. Я спазнаў
Сэнс простых слоў, што неадлучна
З табою зліты, Барыслаў.
Капельнік руд, слухач падземных
Абвалаў, плывуноў і рэк,
Адчаяў бурных, мар таемных,
Ён рос тут, мужны чалавек,
Лавіў туршкі, што ў падыямеллі
І ў сэрцах бунтароў гулі,
І верыў — іх рады ўзмужнелі,
Зрух наступае на зямлі.
Ён бачыў будучыню ў славе.

Твой дзень наступны, Барыслаў,
Змагайся ж смела, Барыславе,
За нашу славу. Час настаў!

НАД МОРАМ

З НІЗКІ «МІЦКЕВІЧ У АДЭСЕ»

Зямля скалістая над шумнаю вадою
Паволі крышыцца і прагне да глыбінь,
Дзе грае хаалай, гучнай, залатою
Бязмежка мора, ўсю ўвабраўшы сінь.
Яно імкнецца ў верш сваім трывожным шумам,
Гайдае думы, вобразы, ўспаміны над сабой, —
Няма мяжы ўспамінам, тайным думам
І цішыні няма ў самотнасці тваёй.
Тут толькі мора й ты, смуга і смага,
Хваль мітуслівых бег, маўклівае берагоў.
А ўсё наўкол крычыць, выказваючы скаргу,

Шукае выйсце з сэрца, прагне ёмкіх слоў.

Ты ж у чайканні, — бы святло ў лагуну,
У душу ўвагрэецца верша ўпарты шквал
І адчуванні прынясе пацуццяў юных,
Абраз п'ячучых соль, мяцежнасці напал.
І гнелы перш на прытаймкі не сунеш
І не ўгамоніш век, бо песняра душы
Ні хітрасці, ні ханжаствам не купіш,
Не ўтоліш стогнамі гарэзнага пашы.
І толькі з пацуцця прачулага

«Екскізу»

Калісь дазнаюцца і скажуць чытачы,
Што сам Бунтар, а не красуні Музы,
Паэта думаць валодаў уначы,
І ў адзіноце на марскім прасторы,
Дзе хваль валы, гулі, як грозны гром,
Ты быў такім, як і заўжды, суровым,
Быў за здзяйсненне светлай мэты змагаюм.

З украінскай мовы пераклаў
М. КАЛАЧЫНСКІ.

«Екскізу» — «Прабачэнні», назва аднаго з санетаў А. Міцкевіча.

НА ЛЕПШЫ ЛІТАРАТУРНЫ ТВОР ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ І ЮНАЦТВА

Цэнтральны Камітэт ЛКСМ Беларусі, Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю, Міністэрства асветы БССР, Саюз пісьменнікаў БССР і Саюз мастакоў БССР аб'яўляюць рэспубліканскі конкурс на лепшы літаратурны твор для дзяцей і юнацтва. Конкурс праводзіцца з 1 снежня 1974 года па 1 снежня 1976 года пад ідэйна-тэматычным дэвізам: «Чалавек працай, адвагай і дружбай слаўны і моцны».

На конкурсе дасылалюцца раманы, апавесці, паэмы, вершы, аповяданні, казкі, п'есы, дакументальныя апавесці, мастацка-публіцыстычныя творы, арыгіналы (рукапісы і малюнкi) кніжак з ігравымі элементамі (кніжкі-цацкі, кніжкі-шырмы і інш.).

Да разгляду прымаюцца творы, у якіх паказаны стваральная праца, вайсковая доблесць і сіла дружбы савецкага народа, згуртаванасць рабочага класа, калгаснага сялянства і савецкай інтэлігенцыі вакол Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, захапляюча і праўдзіва расказана аб героях працы, рэвалюцыі і вайны, слаўных абаронцаў нашай Радзімы ў мірны час, аб нашых сучасніках, дастойных прадаўжальніках рэвалюцыйных, баявых і працоўных традыцый бацькоў і старэйшых братоў, апета-рамантыка працоўных прафесій, прыгажосць духоўнага і маральнага аблічча савецкага чалавека, яго адданасць справе камунізму.

У творах, якія накіроўваюцца на конкурс, заслгоўвае належнага адлюстравання жыццё савецкай дзевяці і юнацтва, уступленне моладзі ў самастойнае працоўнае жыццё, яе грамадская і палітычная актыўнасць, нястомнае імкненне да ведаў і высокай культуры, удзел у навукова-тэхнічным прагрэсе, неспрымірмасць да перажыткаў мінулага, высокае ўсведамленне свайго абавязку перад грамадствам, калектывам, шчырая дружба, таварыскасць, узамаданомога, адданасць савецкаму ладу.

На конкурсе прадстаўляюцца рукапісы, надрукаваныя на машыцы ў 2-х экзэмплярах, падпісаныя аўтарскім дэвізам, які расшыфроўваецца ў асобным канверце з указаннем адраса, месца работы, адукацыі і прафесіі аўтара. Арыгіналы кніжак-цацак, кніжак-малюнкаў і шырм дасылалюцца на конкурс на тых жа ўмовах.

Малюнкi для кніжак з ігравымі элементамі падаюцца ў арыгіналах, прыгодных для ўзнаўлення ў друку, або ў друкарскіх адбітках (у двух экзэмплярах).

За творы, якія прызнаны журы лепшымі, устаўляюцца наступныя прэміі:

- Першых прэміяў у размеры 1.500 рублёў — 2
- Другіх прэміяў у размеры 1.000 рублёў — 3
- Трэціх прэміяў у размеры 750 рублёў — 4
- Заахвочальных прэміяў у размеры 500 рублёў — 5

Пасля заканчэння конкурсу першыя экзэмпляры рукапісаў астаюцца на захоўванні ў справах журы конкурсу, а другія разам з пастановай журы аб выніках конкурсу высылалюцца яго ўдзельнікам. Арыгіналы графічных работ вяртаюцца аўтарам. Для прыёму рукапісаў, іх рэцэнзіравання і прадстаўлення на абмеркаванне журы ў выдавецтва «Мастацкая літаратура» ствараецца спецыяльная рэдакцыя конкурсу. Рэцэнзій, заключэнняў і іншых азначальных дакументаў удзельнікам конкурсу журы не выдае.

Прыём рукапісаў і малюнкаў праводзіцца да 1 снежня 1976 года. Падвядзенне вынікаў і прысуджэнне прэміяў — да 1 лютага 1977 года. Творы, адзначаныя прэміямі, прымаюцца выдавецтвам «Мастацкая літаратура» да апублікавання.

Рукапісы трэба накіроўваць па адрасу: г. Мінск, вул. Савецкая, 19, выдавецтва «Мастацкая літаратура», «На конкурс».

СТЫМУЛ У РАБОЦЕ — СПАБОРНІЦТВА

Дзве вобласці-суседкі — Гродзенская і Брэсцкая спабораюцца паміж сабой, хто лепш арганізуе прапаганду сярод насельніцтва савецкіх мастацкіх фільмаў, а таксама хранікальна-дакументальных і навукова-папулярных стужак, у каго будучы лепшы паказчыкі і па выкананню плана.

Гродзенскія кінафікатары абавязаліся да 17 снежня выканаць план 1974 года як па колькасці глядачоў, так і па валовому збору, дадаткова абслужыць звыш плана не менш 300 тысяч дзяцей, дамагчыся, каб кожны жыхар горада паглядзеў за год 18, а сельскі — 10 фільмаў, перавыканаць план паказу хранікальна-дакументальных і навукова-папулярных фільмаў на дзве тысячы сеансаў, а стужак сельскагаспадарчай тэматыкі — на 1500 сеансаў, адкрыць у чэрвені, рашаючым годзе пяцігодкі 45 стацыянарных шырокаэкранных кінаўстановак.

Абавязальнасць высокая. Іх паспяховаму выкананню спрыяюць конкурсы на лепшага кінамеханіка, лепшага па прафесіі сярод шафёраў і майстроў, агляды-конкурсы. Упраўленне кінафікацыі і дырэкцыя кантралююць, як выконваюцца ўзятая абавязальнасць. Вынікі спаборніцтва паміж кінафікатарамі ў раёнах падводзяцца штомесячна, а па вобласці — раз у квартал. У Мастоўскім раёне, напрыклад, дырэкцыя галаўнога кінатэатра пераходныя выпелы «Лепшы кінамеханік сельскага стацыянара» і «Лепшы кінамеханік перасоўкі» прысудзіла кінафікатарам Ганне Корзун і Уладзіміру Будзько.

Пытанні кінаабслугоўвання насельніцтва і спаборніцтва абмяркоўваюцца на пасяджэннях выканкомаў абласных, раённых і сельскіх Саветаў дэпутатаў працоўных. Гэтай справе надаюць вялікую ўвагу Арлоўскі, Бастунскі, Луненскі сельскія Саветы.

У Мастоў і Шчучыне будуецца кінатэатры на 600 месцаў, ідзе рэканструкцыя будынка кінатэатра ў вёсцы Гальшаны Ашмянскага раёна. А ўсяго за тры гады дзевятай пяцігодкі пабудавана 172 кінаапаратных, на ўсіх сельскіх стацыянарах устаноўлена шырокаэкранная

апаратура, адкрыта 15 філіялаў кінатэатраў у школах, прафесійна-тэхнічных вучылішчах.

Прапагандзе фільмаў у многім спрыяюць кіналекторыі.

Галоўны абавязак работнікаў кінасеткі і пракату — так склацці рэпертуарны план паказу фільмаў, каб у ім былі адлюстраваны важнейшыя падзеі, што адбываюцца ў нашай краіне, рэспубліцы. Напрыклад, у час выбараў у Вярхоўны Савет СССР на экраны вобласці дэманстраваліся мастацкія фільмы: «Дэпутат Балтыкі», «Камуніст», «Красная плошча», «Крамлёўскія куранты», «Светлы шлях» і іншыя.

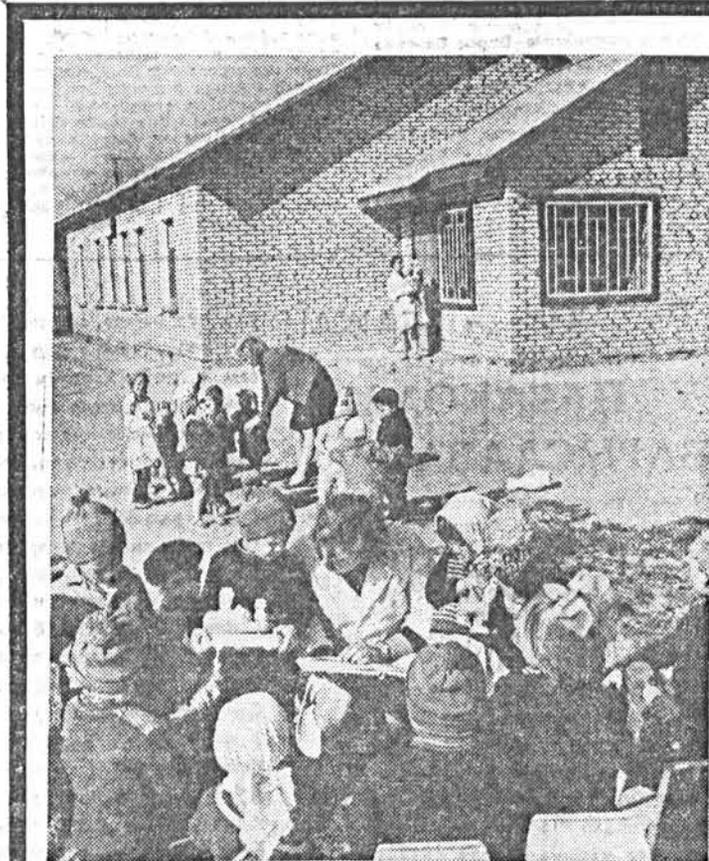
Вялікая ўвага надаецца рэк-

ламе. Акрамя плакатаў, афіш, лістовак, якія гродзенцы атрымліваюць з фабрыкі «Рэклам-фільм», абласная кантора кінапракату выпускае зводныя афішы, лістоўкі. Такая рэклама, напрыклад, выдавалася на фільмы «А зоры тут ціхія...», «Рускае поле», «Зімародак», «Вызваленне», «Пра тых, каго помню і люблю» і інш.

Дзейнасць спаборніцтва, умела яго арганізацыя далі добры плён.

Ёсць усе ўмовы замацаваць дасягнутыя поспехі.

А. ФРАДКІН,
старшы інспектар
Дзяржкіно БССР.

У калгасе «Запаветы Ільіча» Крычаўскага раёна штогод здаюцца ў эксплуатацыю дабrotныя жыллыя дамы для калгаснікаў, пабудаван магазін. Ныдаўна ўзведзен дзіцячы сад, дзе цяпер выхоўваецца больш як 40 дашкольнікаў. З аддаленых брыгад дзяцей сюды кожную раніцу прывозіць спецыяльны аўтобус. На здымку — на двары дзіцячага сада калгаса «Запаветы Ільіча».

Фота У. ЛУПЕРКІ. (БЕЛТА).

У КЛУБЕ саўгаса «Вароніна» Быхаўскага раёна — урачыстасць. У прэзідыуме пераможцы сацыялістычнага спаборніцтва, кіраўнікі гаспадаркі, госці, дырэктар саўгаса І. Сапегін расказвае аб працоўных справах калектыву, называе імёны перадавікоў. Рапартуюць кіраўнікі вытворчых участкаў. Пераможцам сацыялістычнага спаборніцтва ўручаюцца вымпелы, ганаровыя граматы, каштоўныя падарункі. Вечар закончыўся канцэртаў мастацкай самадзейнасці. Магілёўскага заводу штучнага валакна імя В. Куйбышава.

чане запрашаюць работнікаў сельскіх клубаў прысутнічаць на рэпетыцыях самадзейных калектываў. Госці маюць магчымасць пагутарыць з кіраўнікамі і артыстамі народнага тэатра, увачавідкі пераканацца, як нараджаецца спектакль, як развучваюцца новая песня або танец. Палац культуры дапамагае сельскім талентам рыхтавацца да агляду і розных конкурсаў. У сельскія клубы пасылаюцца кансультацыі па харавым і танцавальным жанрах самадзейнага мастацтва, а таксама баяністы.

Вялікую работу право-

ДОБРЫЯ СПРАВЫ ШЭФАЎ

Вечар-рапарт, аб якім ідзе гаворка, быў падрыхтаваны работнікамі Палаца культуры гэтага заводу — шэфамі саўгаснага клуба. Палац культуры хімікаў шэфствуе — і над калгасам «Серп і молат» Чавускага раёна. Тут быў праведзены тыдзень культуры і мастацтва. Адбыліся тэматычныя вечары: «Наш уклад у дзевятыю пяцігодку», «Пытайся — адказваем», прачытана лекцыя — «БССР у саюзе братніх рэспублік». Калгаснікі сустрэліся з членамі савета заводскага музея працоўнай і баявой славы. Тыдзень закончыўся выступленнем народнага агітатэатра «Усмешка».

Умацоўваюцца шэфскія сувязі работнікаў Палаца культуры з хлебарабамі вобласці. Шэфы аказваюць метадычную і практычную дапамогу сельскім калгасам у арганізацыі культурна-масавай работы, абслугоўваюць хлебарабаў канцэртамі і спектаклямі. Вялікая работа праводзіцца таксама дзіцячым сектарам палатна.

Плануючы цыкл лекцый па матэрыялах XXIV з'езда КПСС, работнікі Палаца культуры разам з партыйным камітэтам прадпрыемства накіроўваюць на вёску найбольш кваліфікаваных лектараў заводскай пярвічнай арганізацыі таварыства «Веды». У саўгасе «Вароніна» быў праведзены цыкл лекцый «Ад сахі да трактара».

Цікава таксама прайшло ў клубе саўгаса свята мастацтваў, у якім прынялі ўдзел усе калектывы мастацкай самадзейнасці Палаца культуры. Сельскі глядач убачыў выступленні народнага ансамбля танца, народнага агітатэатра «Усмешка». Сельскія працаўнікі паглядзелі спектакль «Дзіўны доктар» па п'есе А. Сафронава ў пастапоўцы народнага тэатра драмы. Тэатр-студыя «Юнацтва» пазнаёміла дзяцей хлебарабаў з тэатралізаваным паказам «Тэатр нашага двара». У канцэрте таксама ўдзельнічалі чытальнікі, вакальны ансамбль і духавы аркестр.

Калектывы мастацкай самадзейнасці Палаца культуры заводу штучнага валакна неаднаразова выступалі ў клубах калгасаў «Маяк» і «Шлях Леніна» Круглянскага раёна. Летась для працаўнікоў вёскі было наладжана 45 шэфскіх канцэртаў і спектакляў. Варта ўвагі семінары для кіраўнікоў сельскіх клубаў і калектываў мастацкай самадзейнасці, якія праводзіцца ў заводскім палацы. Карыстаюцца папулярнасцю дні адчыненых дзвярэй. Магілёў-

дзяць і юныя шэфы. Энтузіяст гэтай справы — загадчыца дзіцячага сектара палатна А. Бальнікава. Калектывы мастацкай самадзейнасці дзіцячага сектара неаднаразова выязджалі ў саўгас «Вароніна» і калгас «Серп і молат». Дзеці хімікаў, напрыклад, тры дні гасцявалі ў саўгасе. Яны пабывалі на школьных доследных участках, на палях, фермах і ў майстэрнях саўгаса. Разам падрыхтавалі канцэрт, у якім удзельнічалі і сельскія школьнікі.

Юныя шэфы пасля гэтага запрасілі да сябе ў госці сельскіх юнакоў і дзяўчат. Яны пазнаёмілі іх з работай шматлікіх гурткоў свайго палатна, арганізавалі экскурсіі ў абласны краязнаўчы музей, на стужкаткацкую фабрыку, на фабрыку дзіцячых цацак, пазнаёмілі з новабудульямі горада.

Шэфы дапамагаюць сельскім асяродкам культуры аформіць наглядную агітацыю, набыць рэквізіт, папоўніць бібліятэку навінкамі мастацкай літаратуры.

Сялета шэфская дапамога яшчэ больш актывізавалася. У сакавіку работнікі Палаца культуры правялі дэкаду культуры, у якой ўдзельнічалі ўсе калектывы мастацкай самадзейнасці заводу. У клубе калгаса «Шлях Леніна» Круглянскага раёна выступіў агітатэатр «Усмешка», у калгасе «Серп і молат» Чавускага раёна быў паказаны спектакль «Позыяе каханне», а таксама выступіла канцэртная брыгада механічнага цэха і цэнтральнай лабараторыі заводу. У саўгасе «Вароніна» пабывала агітбрыгада цэлафанавага цэха і вакальна-інструментальны ансамбль «Рамантыкі», у калгасе «Маяк» Круглянскага раёна — канцэртная брыгада перамотачнага цэха № 2.

На час веснавых палявых работ і ўборкі ўраджаю быў складзены план па культурнаму абслугоўванню хлебарабаў. На вёсцы выступалі агітбрыгада цэлафанавага цэха, вакальна-інструментальны ансамбль «Рамантыкі», народны тэатр драмы паказаў свой спектакль. Перад хлебарабамі выступаюць заводскія лектары.

Палац культуры Магілёўскага заводу штучнага валакна за актыўную шэфскую работу на вёсцы прысуджаны пераходны Чырвоны сцяг Міністэрства культуры БССР і Белсаўпрофа.

П. МУРАШКІН,
рэдактар шматтыражнай
газеты Магілёўскага
завода штучнага валакна
імя В. Куйбышава.

У рэдакцыю штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» звярнулася студэнтка тэатразнаўчага факультэта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута Ніна Жыгуліна з просьбай расказаць пра спектакль Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы «Ён прыйшоў» па п'есе Д. Б. Прыстлі. «Цяпер адзначаецца 80 гадоў з дня нараджэння вядомага англійскага пісьменніка Джона Бойнтана Прыстлі, чья творчасць пры ўсіх яе супярэчлівасцях мае антыбуржуазны характар, выкрывае заганы капіталістычнага грамадства. Прозу яго можна прачытаць любі з нас. А вось у драматургіі ёсць асаблівасць — не паглядзеў спектакль і лічы, што нічога аб ім не даведаешся, калі крытык не пакіне колькі-небудзь яснага апісання таго, што было на сцэне. Купалаўцы ў канцы саракавых і пачатку пяцідзясятых гадоў ігралі спектакль па п'есе Прыстлі «Ён прыйшоў» («Інспектар прыйшоў»). Цікава было б даведацца, якім ён быў, бо ў існуючых кнігах аб тэатры аб гэтым гаворыцца амаль німаходзь».

валася ўвага залы ад уваходных дзвярэй. Перш, чым задаць пытанне, Гуль дапытліва глядзеў з-пад густых броваў у вочы субяседніку, і таму станавілася ад такой паўзы няёмка. А тут яшчэ запісная кніжка ў цёмнай вокладцы ў руках інспектара. То ён заглядваў у яе, каб зверыць правільнасць дат, прозвішчаў і іншых падрабязнасцей, якія яму паведамілі прысутныя, то выцягваў з яе фатаграфіі, каб паказаць яе дапытваемаму так, каб іншыя не змаглі бацьць здымак. Да фіналу дзеяння гэтая кніжка ў руках

нуў яе, калі ён гэтага захацеў. А цяпер ты прыкідваешся, што не пазнаеш яе на фатаграфіі. Ды я ж вельмі добра бачу па тваіх вачах, што ты пазнала яе...» Актрыса Т. Шашалевіч гаварыла гэты маналог шчыра, раскрываючы патэнцыяльныя магчымасці сваёй гераіні быць сумленным чалавекам. Яе словы выклікалі спагаду інспектара. Ён глядзеў на яе спахувальна, слухаў уважліва і раздумваў аб нечым. Сутычкі дзюэчных асоб адзін з адным, выказванні ў твар адзін аднаму далёка не джэнтльменскіх папракаў бы-

дзі. Словы свайго героя П. Пекур вымаўляў ціха, выразна і ваяка: «...Евы Сміт больш няма. Але побач з намі засталіся мільёны, мільёны і мільёны Еваў Сміт і Джонаў Сміт, кожны са сваім асабістым жыццём, сваімі надзеямі, пакутамі і планами на шчасце... Мы адказваем адзін за аднаго. І я вам скажу, што людзі не разумеюць гэтага, але хутка прыйдзе час, калі ім даведзецца вучыцца гэтаму ў агні, у крыві, у пакутах. Добрай ночы...»

Пад уплывам усяго, што адбылося, і апошніх слоў інспектара місіс Берлінг зацікавілася і павалілася на крэсла, узмаціўшы плач Шэйлы, Эрыка ахапіў адчай. Ніхто не заўважыў, калі і куды знік Гуль. Перавод героя ў другі псіхалагічны стан пасля адыходу Гуля рэжысёр Л. Літвінаў рабіў рэзка-кантрастна. Усе нібы збаўляліся ад гіпнозу сумлення, што ахапіў іх на кароткі час. Зноў пачалася лаянка, папрокі, знявагі. Джэральд, які непрыкметна знік раней, вяртаецца і гаворыць, што наогул ніякага інспектара Гуля ў мясцовай паліцыі няма, што гэты допыт проста містыфікацыя. Шэйла жахліва крычыць: «Вы, здаецца, нікому не навучыліся!» Абзвітанішы ўсе балыцы і адпаведныя установы, Берлінг з палёгкай паведамляе, што за гэты час наогул у горадзе не было ніякага самагубства.

ГЭТЫ ЗЛАЧЫННЫ, ЗЛАЧЫННЫ СВЕТ...

Рэдакцыя папрасіла кандыдата мастацтвазнаўства Тамару Барысаву адказаць на пытанне чытача.

працягваецца нібыта гэтак жа міла, як раней. Але атмасфера змянілася, і глядач ужо не верыў, што тут усё добра. Смех юнака нібы кідаў ценя на маскі прыстойнасці, якімі прыкрываліся Берлінг і Іх гасць. Не такія ўжо сумленныя і мілыя яны.

Выканаўца ролі Эрыка Б. Уладзімірскі з першых эпізодаў рабіў зайну на характар складаны, супярэчлівы. Рэжысёр вызначыў для Эрыка мізансцэну, якая дазваляла фіксаваць на ім увагу глядача. Ён сядзеў моўчкі, крыву ў банку ад святочнага стала, быццам аддзелены ад агульнага вясельнага настрою. Засяроджана думаў аб нечым сваім. Раптам рэзка ўставаў, рабіў некалькі крокаў да наміна паходнай зусім цяжкага чалавека. Зноў вяртаўся да свайго крэсла, абпіраўся на яго ў тым жа напружаным стане. І раптам амаль валіўся ў крэсла.

З чаго ён засмяяўся? З сябе або з камедыі, якую разгрываў быццам бы закаханы ў Шэйлу Джэральд? Ён ведаў, як ведалі і ўсе астатнія члены сям'і жаніха і нявесты, што Джэральд ажэнціцца на непрыгожай Шэйле па разліку, імкнучыся злучыць свае капіталы з капіталамі Берлінгаў.

Мізансцэны першых карцін будаваліся рэжысёрам у глыбінні сцэны, каля святочнага стала. Утульная сямейная карціна — замілаваныя жаніха і нявесты, элегантная місіс Берлінг, якая адпачывае ў крэсле, бацька сямейства, які з прыемнасцю курчыць цыгару, — раптам зноў разбурывалася пранізлівым званком. Усе імгненна застываюць на сваіх месцах. Нямая карціна... І зноў Берлінг, які валодае сабой ва ўсіх сітуацыях, загадвае служанцы адчыніць.

Уваходзіць інспектар паліцыі Гуль — артыст П. Пекур. Ён гаворыць, што яму трэба дапытаць усіх у сувязі з самазайствам Евы Сміт, былой работніцы на фабрыцы Берлінга, звольненай за ўдзел у стачцы. З прыходам Гуля дзеянне напаяняецца дзіўнай, глухой трывогай. Нараджаецца драматычная сітуацыя — члены сям'і Берлінгаў і Джэральд Крофт прадстаюць перад судом інспектара і судом уласнага сумлення.

Вобраз інспектара Гуля быў пададзены П. Пекурам з падкрэсленай значнасцю. Знешне гэта быў зусім рэальны чалавек. Толькі часам у яго жэстах, позірку адчувалася нешта нават адчужанае, незвычайнае, нават загадкавае. Ён не проста ўваходзіў, а нячутна і раптоўна з'яўляўся, і П. Пекур так паводзіў сябе, што і Берлінг, і гледачы адчувалі — быццам яго герой даўно ўжо прысутнічаў тут. Такі эфект дасягаўся з дапамогай святла, якім адцяг-

выканаўцы набывала амаль сімвалічны характар: штосьці накіталт памінання аб грахах, вядомых толькі яму і самім віноўнікам злачынства, было на тых старонках...

Інспектар крок за крокам пераканаўча і доказна падводзіў кожнага да ўсведамлення яго вінаватасці ў гібелі Евы. Ён быў то бязлітасны ў выкрыцці жорсткасці, якую праявілі Берлінг (кожны павойму) да няшчаснай дзюэчынны, то спагадліва ставіўся да чалавечых слабасцей, спрабуючы асэнсаваць, як жа ўсё гэта адбылося. Чаму добрыя, на першы погляд, людзі аказаліся вінаватыя ў гібелі чалавека? Дасягнуўша П. Пекурам шматграннасць у распрацоўцы характараў герояў дала тэатру магчымасць стварыць складаны, абагульнены вобраз справядлівага суддзі і чалавека. Вялікую ўвагу надаваў П. Пекур слову. П'еса ж фактычна складаецца з дыялогаў Гуля з Берлінгам, Джэральдам, Шэйлай, місіс Берлінг і Эрыкам. Усе выканаўцы дасягалі той натуральнай лагічнасці ў забытаных дыялогах, якая заўсёды радуе ў тэатры.

Праўда, якую інспектар раскрываў персанажам аб іх саміх, заключалася ў тым, што Берлінг выгнаў на вуліцу Еву, пакінуўшы без сродкаў існавання. Змяніўшы імя, яна ўладкавалася ў майстэрню. З майстэрні яе звольнілі па патрабаванні напрызнай заказчыцы Шэйлы Берлінг. Ева вымушана была заняцца «старадаўнім рамствам» і неўзабаве стала палюбоўніцай Джэральда. Яна шчыра прывязалася да яго. Прайшло некалькі месяцаў. І Джэральд пакінуў яе. Потым лёс звёў Еву з Эрыкам. Эрык палюбіў Еву, дапамагав ёй, але шлюб быў немагчымы. Выпаккова Ева даведалася, што грошы, якія ёй дае Эрык, ён крадзе ў свайго бацькі. Яна катэгарычна адмовілася ад яго дапамогі, хоць мела вялікую патрэбу. Да таго ж яна чакала дзіця. Ева звярнулася ў добрачыны камітэт за дапамогай. Кіраўніца камітэта місіс Берлінг адмовіла беднай жанчыне. Гэта быў апошні удар лёсу і людзей, якія загубілі адразу два жыцці.

З найболейнай сілай тэатр паказваў фальш, крывадушнасць, як аснову маралі буржуазнай сям'і, у сцэнах выкрыцця віноўнікаў гібелі Евы. Баючыся выкрыцця, кожны з іх імкнуўся зваліць віну на іншага. Гулю ўдалося абудзіць у кожным сумленне, прымушыць глыбока і чалавечна задумацца аб сваіх учынках і аб лёсе бліжняга. Вастрэй за ўсіх гэта адчула Шэйла. Саромячы маці, якая больш за іншых горда адмахвалася ад абвінавачанняў Гуля, Шэйла гаворыць: «...Бацька выкінуў гэтую дзюэчыну з завода таму, што яна патрабавала належны заробтак. Я штурхнула яе яшчэ далей, проста на вуліцу, толькі таму, што я была злая, а яна добрая. Джэральд зрабіў яе сваёй каханай і кі-

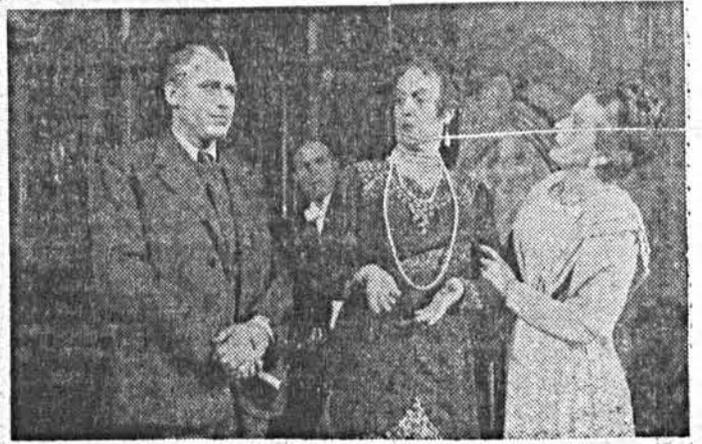
лі вырашаны рэжысёрам Л. Літвінавым востра і выразна, з мноствам жывых дэталей: баязлівае заіканне Берлінга, ганарысты халодны погляд місіс Берлінг, ухліпванні Шэйлы, істэрычны нечаканы смех Эрыка, які змяняўся то стогнам, то дзікім воклічам. Ці то яны ўсе раскайваюцца, ці то проста напалоханы, бо паліцыя ведае!

Дзеянне было сканцэнтравана вакол святочнага стала, устаўленага стравамі і дарогімі вінамі, да якіх людзі не дакраналіся. Той персанаж, з кім пачынаў весці размову Гуль, непрыкметна аддзяляўся ад астатніх і выходзіў на авансцэну. Гасціная пагружалася ў паўзмрок, авансцэну і герояў на ёй залівала яркае святло. Так праз суд сумлення былі праведзены і «правасвечаны» ўсе ўдзельнікі драмы. Пастаноўшчык і акцёры даказалі бясспрэчную віну «мілых, рэспектабельных» Берлінгаў у гібелі Евы, іх шчырае раскаяне, імкненне стаць лепш, чысцей, пранікнёўца любоўю да бліжняга.

Але гэта была першая частка задачы драматурга і тэатра. Калі Гуль, дамогшыся яе ажыццяўлення, гаварыў свае апошнія словы, якія выказвалі асноўную аўтарскую думку п'есы, гледачы адчувалі ўсю глыбіню псіхалагічных перажыванняў герояў. Пастычна гэта сцэна выглядала так: на авансцэне напаўабарота да гледачоў стаіць Гуль. Каля яго ў розных позах — іншыя дзюэчыны асобы. Святочны чорны фрак Берлінга, з-пад якога відаць бялюткачыстая сарочка, нібы абмяк. Высокая элегантная фігура місіс Берлінг згорбілася і панікла, Шэйла стала яшчэ больш непрывабнай. Эрык паспеў многа выпіць, але спрабуе трымацца на нагах і з нянавісцю глядзіць на сваіх бацькоў — віноўнікаў яго паламанага жыцця. Аблічча ж сівога чалавека з мудрым, адухоўленым тварам, са строга позіркам успрымалася як постаць справядлівага суд-

Напружанне, у якім знаходзіліся персанажы, калі правяралася іх сумленне, знікае. Яны лёгка ўздыхаюцца, усаджваюцца за святочны стол. Дзеянне вяртаецца да першапачатковага становішча. Звіняць бакалы, чуюцца тосты. Здаецца, цяпер ужо нішто не можа азмрочыць іх шчымлівай радасці. Усё мінула, як дурны сон... Праўда, Шэйла яшчэ спрабуе напамінаць сваім блізім: «Усё, аб чым мы тут расказвалі, сапраўды здарылася. Раней вы гэта разумелі, вы пачалі чамусьці вучыцца, а цяпер гэтыя ісці ранейшым шляхам...» Але і яе голас гучыць няўпэўнена. Стары Берлінг нават іранізуе, успамінаючы, якія былі ва ўсіх фізіяномі, калі інспектар абвінавачваў іх у забойстве. Смех Берлінга яшчэ працягваўся, калі пачуўся рэзкі тэлефонны званок. Званілі з паліцыі. У сувязі з тым, што па дарозе ў бальніцу памерла ад яду дзюэчына па імені Ева Сміт, да Берлінгаў накіроўваецца інспектар. Усе замерлі на сваіх месцах, і фінальнае дзеянне зноў вяртаецца да зыходнага пункта.

...Спектакль «Ён прыйшоў» быў успрыняты як мастацкае дасягненне беларускага тэатра. Ён узбагачаў рэпертуар новай мастацкай фарбай — сучаснай псіхалагічнай драмай, у якой пастаўлены вострыя пытанні аб добры і зло ў буржуазным свеце. Яны раскрываюцца ў творчасці Прыстлі, да якой звяртаюцца не толькі тэатры, а і тэлебачанне. З вялікім поспехам прайшоў нядаўна тэлевізійны фільм «Небяспечны паварот», пастаўлены рэжысёрам В. Басавым. У яго стылістыцы было штосьці знаёмае нам і па спектаклю купалаўцаў канца саракавых гадоў.

На адмынку — (злева направа) Гуль — П. Пекур, місіс Берлінг — В. Галіна, Шэйла Берлінг — Т. Шашалевіч, Джэральд — П. Іванов.

ПАД ВЕТРАЗЯМІ ЧАСУ

Як вараць

сталь

Вы бачылі, як вараць сталь?.. Захапляючы малонак.

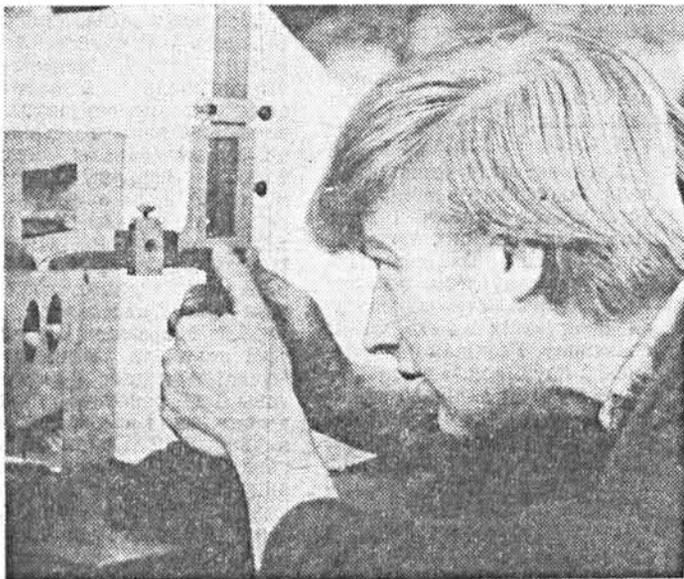
Сталеліцейны цэх — царства агню і металу. Гаспадарыць тут — Георгій Іосіфавіч Шышко. Мужны, плячысты, з крыху стомленымі вачыма. Побач яго падручны Уладзімір Паўлавіч Мухамендрыкаў. Твар у кропельках поту, чырвоны ад гарачыні.

— Да канца змены дадзім дваццаць дзве тоны, — уводзіць у курс справы падручны.

— Можна быць, Валодзя, — згаджаецца сталявар, — яшчэ ж абеду няма, а ў нас ужо ёсць тон чатырнаццаць.

— А норма якая? — пытаем.

— Пятнаццаць.

Ударнік камуністычнай працы слесар Георгій Навуменка.

Раптам Шышко адчыняе заслонку печы, устрывожана зазірае ў яе праз ахоўнае шкло.

Глядзім і мы на чарзе, але нічога не можам зразумець — агонь!

— Шлак крыху згусціўся, — тлумачыць Георгій Іосіфавіч, — калі так пакінуць, дык пры зліве сталі, шлак можа застацца на сценах печы. А вось мы вапняку падсыпем, і як рукой зніме гэту хваробу...

Сталявар бярэ вялізную лыжку, зачэрпвае метал і ўважліва глядзіць на яго.

— На люстру мяркуем... Калі паверхня быццам марозікам пакрыта, значыць крэмнія больш нормы. А калі запавуціліся — марганцу.

— Але ж люстра чыстае, — кажам мы.

Шышко ўсміхаецца:

— Ужо і не памятаем, калі яно іншым было. Ды і наогул, за маіх ці не дваццаць год работы браку амаль не здаралася.

Уладзімір змахвае адваротным бокам далоні з твару пот. Смяецца.

— Не пашанцавала вам, хлопцы, люстра бачыць павуціністым.

Юнак

абганяе час

Нязвыкла старонняму чалавеку ў кавальскім корпусе, ён адразу губляецца ад вялі-

корпуса. Паказваўся гэты твор на многіх выстаўках, абышоў старонкі газет і часопісаў. Няверка — адзін з пятнаццаці герояў серыі партрэтаў «Маладыя рабочыя Краіны Саветаў».

Знарок не падыходзім да Мікалая, бо ведаем, як ён цэніць кожную мінуту.

У аднаго з нас у блакноце захоўваецца запіс размовы з Мікалаем Няверкам, якая адбылася напярэдадні XXV з'езда камсамола рэспублікі, дэлегатам якога быў токар. Ён сказаў тады:

— Лозунг «Пяцігодку — за чатыры гады!» стаў для маладых трактаразаводцаў справай кожнага дня. Сёння на маім календары ўжо 1975 год.

Было гэта год назад.

Ну, а сёння на працоўным календары Мікалая — 1976.

Юнак абганяе час... Цудоўная рыса сучасніка.

Адна сям'я

На прадпрыемстве працуе мноства жанчын. Яны займаюць розныя пасады, валодаюць амаль усімі прафесыямі.

Цэх дакладнага стальнага ліцця... Здаецца, знаходзімся ў адсеках вялізнага карабля. Лабірынты трубаправодаў, спляценні канструкцый, прыборы...

Гаспадары тут мадэльшчыцы, фармоўшчыцы, абрубшчыцы, напайшчыцы...

Зараз працуе змена майстра В. Д. Бачарнікава, якая тут лічыцца лепшай.

На мадэльна-керамічным участку, напрыклад, жанчыны вырабляюць шэсцьдзесят дэталей для трактара. Самых розных.

Мадэльшчыца Вера Михайлаўна Завалоўская. Сёння яна занята на зборцы блокаў. За змену ёй патрэбна сабраць 140 блокаў. Учора, напрыклад, з-пад яе рук выйшла 160.

Расказвае, што на заводзе каля двух год Трактаразаводкай стаць ёй параў муж, Аляксандр, механік.

— Прыходзь да нас у цэх, — сказаў мне, — падзівіся што там робіцца жаночымі

рукамі. Спадабаецца, работу знойдзем...

І што вы думаеце, спадабалася.. Усё мне цяпер тут роднае.

Роднае... Так, агульная справа родніць людзей. Тут, у цэху, яны адчуваюць сябе адзінаю сям'ёю... Соф'я Кандратовіч, Таццяна Малей, Зінаіда Арцёмчык...

Шчаслівага

шляху...

Ёсць на заводзе цэх, аб якім журналісты пішуць не часта, хаця ён не менш важны за астатнія. Вось вытрымка з адной справаздачы: «Калектыў чыгуначнага цэха паспяхова выканаў аб'ёмны план грузапрацовак за першае паўгоддзе. За кошт росту прадукцыйнасці працы адгужана звыш плана 180 вагонаў з трактарамі і запаснымі часткамі. Калектывы брыгад П. Нямыцька, В. Мянінікі, Н. Самонава, С. Нячонка датэрмінова выканалі заданне і цяпер працягваюць саборнічаць за датэрміновае выкананне пяцігодкі...»

Ідуць з завода цягнікі. Іх, кожнага паасобку, праводзіць у шлях-дарогу началь-

Знатны сталявар завода камуніст Георгій Шышко.

руе Аляксандр Сцяпанавіч, вельмі складаная. Тут патрэбен не толькі вялікі вопыт, але і спецыяльныя веды, апэратыўнасць і кемлівасць, каб пазбегнуць прастой тэхнікі.

З 1959 года працуе А. Кулік чыгуначнікам. Быў малодшым стрэлачнікам, вырада начальніка змены.

Тут, на трактарным, дзесяткі цягнікоў састаўляюць яго таварышы, больш трохсот вагонаў штодзённа.

Разліўка сталі.

нік змены Аляксандр Сцяпанавіч Кулік.

Вось ён націскае кнопку на пульце, і ў эфір ляціць: «Чайка-4», тэрмінова падаць вагоны да адгужачнай пляцоўкі. Шлях свабодны...»

Гаспадарка, якой сёння кі-

Вось эшалон састаўлены. А. Кулік звязваецца са стрэлачнымі пунктамі. Цягнік рухаецца з месца. Чыгуначнае палатно праходзіць ля самага дыспетчарскага пункта, і калі дызель параўноўваецца, Аляксандр Сцяпанавіч махае рукой: «Шчаслівага шляху».

Замест эпілога

Калі рыхтаваўся гэты рэпартаж, стала вядома, што мінскія трактарабудаўнікі датэрмінова выканалі вытворчы план дзевяці месяцаў вызначальнага года пяцігодкі.

Калектыў аб'яднання даў звышпланавай прадукцыі на чатыры мільёны трыста тысяч рублёў, 535 трактараў...

Сёння на прадпрыемстве працуе каля васьмідзесяці рабочых розных прафесій, якія выканалі свае пяцігадовыя планы. А хутка іх будзе сотні.

М. ДЫМ,
Ул. САЯМАХА.

Камсамольска-маладзёжная брыгада цэха зборкі трактараў, якой кіруе Віктар Рыбчан.

«Лекцыю лічыць непажаданай...»

У Цэнтральным Дзяржаўным гістарычным архіве БССР знойдзены невядомыя раней дакументы аб антыўнай грамадскай дзейнасці вядомага беларускага паэта Максіма Багдановіча.

Расказаць аб новых знаходках спецыялістаў карэспандэнт БЕЛТА папрасіў начальніка аддзела архіва Т. А. Вараб'ёву.

— У гады першай сусветнай вайны па тэрыторыі Беларусі праходзіў Заходні фронт. У агні пажараў загінулі вёскі, былі спалены тысячы гектараў пасеваў знішчаны або разграблены дзесяткі тысяч сялянскіх сяліб. Для аказання дапамогі ахвярам вайны было створана спецыяльнае таварыства, членам якога з'яўляўся і Максім Багдановіч.

29 лістапада 1916 года ў канцелярыю мінскага губернатара паступіла проашэнне: «На паўненне сродкаў Мінскага аддзела Беларускага таварыства дапамогі ахвярам вайны камітэт аддзела мяркую 4 снежня гэтага года ў памяшканні Мінскай губернскай земскай управы наладзіць публічную лекцыю на тэму: «Беларускае адраджэнне». З прычыны выкладзеннага камітэт аддзела мае гонар прасіць вас дазволіць наладжанне лекцыі, якая будзе выкладзена па-беларуску Максімам Адамавічам Багдановічам».

Да проашэння быў прыкладзены план лекцыі: «1) Уступ. Кароткі агляд нацыянальных рухаў у Заходняй Еўропе, 2) Гістарычны лёс Беларусі. Сфарміраванне беларускай народнасці. Літоўска-руская дзяржава. Беларускае культурнае ў XVI—XVII стагоддзях... Далейшыя моманты ў гісторыі беларускай народнасці. 3) Нацыянальнае адраджэнне Беларусі. Зачаткі яго ў XIX стагоддзі. Сучасны беларускі рух. Характарыстыка беларускай літаратуры апошняга дзесяцігоддзя. 4) Заклучэнне».

Мяркуючы па плану, лекцыя абяцала быць змястоўнай і цікавай. Мінскі губернатар не адважыўся сам даць дазвол, а звярнуўся да ваеннага ўлад Заходняга фронту. Галоўнакамандуючы фронту адказаў, што неабходна зварнуцца ў паліцыю. Прычым іліваючыся гэтай парадзі, губернатар піша сакрэтнае пісьмо ў дэпартамент паліцыі і праз дзесяць дзён атрымлівае адказ: «Дэпартамент паліцыі мае гонар паведаміць, ваша сіяцельства, што з прычыны паўсюднага пасляўсюджання ў імперыі сепаратысцкіх плыней сярод нацыянальнасцей, якія насяляюць усходнюю Расію, і ўзмацненай у апошні час у тым жа напрамку прапаганды беларускіх нацыяналістаў, дазвол лекцыі з мэтай дзяржаўнага парадку з'яўляецца непажаданым».

Так паэту, усё жыццё якога было прасякнута патрыятычным служэннем сацыяльнаму і нацыянальнаму вызваленню беларускага народа, было забаронена выступіць з публічнай лекцыяй аб лёсе народа. Лекцыя Максіма Багдановіча не адбылася, але яго мары аб адраджэнні роднага краю сталі явай Савецкай Беларусі.

БЕЛТА.

ДОМ з вялікімі вокнамі на вуліцу і жалезным дахам заўважыш здалёку... Высокія вароты хаваюць ад вока яшчэ розныя прыбудовы, якія цесна прыляпіліся да дома.

Гаспадар — мужчына сярэдняга ўзросту, рыжы, трохкі заікаецца. Жонка яго — невысокая, круглатварая. І вочы ў яе круглыя, нейкія вельмі ўжо зялёныя, а голас — вісклявы. Затое характар — як у мужа. Дзякуй богу, дваццаць гадоў над адным дахам, прывычалася рабіць усё так, як муж.

Але адзін адным задаволены.

Аднойчы недзе вясной пастукаў у вароты малады чалавек — у шэрым шынялі, падперазаным салдацкім рамянём, у кірзавых ботах, відаць, толькі дэмабілізаваўся...

Уладзімір УХЛІ

ГОСОЦЬ

Не адразу пусцілі яго ў хагу.

— А-а, Яку! — нібы абрадаваўся гаспадар, адчыніўшы дзверы. — Толькі пра цябе гаварылі... Маці, дзе ты?! Зірні, хто да нас завітаў. Што скажаш, Кулюсь?

— Ай-й-йй! Вунь хто! — адгукнулася Кулюсь, жонка Мацвея Сідаравіча. — Каб сказаў хто — не паверыла: гэта той самы Яку, наш сусед? Як вырас, які прыгожы! Добры дзень, даражэнькі, заходзь, заходзь хутчэй!

Яна падміргнула мужу. Той аднекуль тут жа прынёс бутэльку самагаю.

— Прыхавалі пляшчку, — казаў тым часам гаспадар. — Прыхавалі, роднёнькі... Нібы ведалі, што зойдзеш.

З кухні варнулася Кулюсь.

— Сядай, Яку, пачастуем цябе...

На стол яна паклала кавалачок сухой гусяціны і тоненькі кавалак сыру.

— Дзякуй, — сказаў госьць. — Толькі не варта — не п'ю... Ды і часу няма: са справай я да вас, Мацвей Сідаравіч...

— Пра справы потым. Давай спачатку па маленькай... Што, не хочаш? Ну, не крыў-

дуй... Тады — за тваё здароўе!

Ён кульнуў чарку і задаволена крэкнуў. Затым — другую. Затым...

А Кулюсь балбоча:

— Без паху, без колеру, салодкая — сама ў рот проціцца... А, налі і мне, бацька!

Гаспадар — налівае. — Хо, добры ты хлопец, Яку... Як і бацька твой. Ці ж не варты ён таго, каб выпіць за яго здароўе? Варты! Яшчэ, Кулюсь, чарачку...

— І за маці ж яго трэба!

— Падымае чарку Кулюсь. — Таксама цудоўная жанчына...

— А які дзед у цябе быў, Яку! — аж стогне ад захвалення Мацвей Сідаравіч. — Хай зямля яму будзе мяккай... Вып'ема!

Звіняць чаркі, крэкаюць гаспадары. А пляшка — пустая ўжо.

— Ай-йй, Кулюсь! Што мы нарабілі... Госьць жа і не пюхаў нават... Сорам!

— Нічога, нічога... Я не за гэтым да вас, ёсць просьба: Мацвей Сідаравіч, з'ездзіце сёння з маім бацькам за будаўнічымі матэрыяламі для калгаса.

— Што ты, што ты, Яку,

гэта з маім здароўем?! Бач, колькі выпіў, а ўжо падняцца не магу... Сэрца!

— Ну, што ж, тады заўтра паедзеце.

— Не, не, і не прасі нават!

— Паедзеце — як брыгадзір вам кажу.

— Што? Ты, Яку, брыгадзір?

— З сённяшняга дня.

— О-о... Старая, наш Яку брыгадзір! Ты чуеш?

— Чую, чую...

— Давай на стол гарэлку, давай смажаніну... Ды пабелей. Замочым пасаду!

Аднекуль з'явілася новая пляшка, смажаная гусяціна і іншая закуска.

Але Яку за стол не сеў. Тады, пашаптаўшыся, гаспадар і гаспадыня сабралі ўсё са стала і паклалі ў сумку.

— Гэта табе, Яку, гасцінец. Ад нас! Калі хочаш — сам паднясу нават.

Хлопец нічога не сказаў — толькі ўсміхнуўся непрыкметна. Але калі выйшлі на вуліцу, раптам скамандаваў:

— Ну, а цяпер, шануюны, нясце гэты гасцінец у сельсавет. Хай і людзі бачаць, што ў тваёй сумцы...

Пераклад з чувашкай.

Георгій ЮРЧАНКА

Яўмен УДАВЕЦ

ПАПРУГА

Я зведаў твой холад і глянеч. Не сорамна сёння мне. Што ты скураны свой танец Скакала ў мяне на спіне.

Казімір КАМЕНІША.
(«Ода бацькавай дзязе»).

Хай вые, як звер, завіруха, Хай дзеўкі выходзяць на круг.

Мне ў слодычы сніцца папруга. Адна з найямчэйшых папруг.

Яна мне галоўным кумірам Служыла ў хвіліны тугі.

Заўсёды з расчуленнем шчырым Насіў я яе пісягі.

Парумзаўшы ўсмак за дрывошняй, Імчаў я па бульбу барджэй І пасвіў падвінкаў ахвотней, І вершы завучаў хутчэй.

Без лупкі ж і нудна, і цяжка, Аж муляе штось на спіне... Хто б сёння па самую спражку Папругі ўрэзаў бы мне!..

Леанід ФАДЗЕЕУ

НА ПРЫПЫНКУ

І стаіць. Блукаюць думкі. Твар у ранніх змаршчак. Ну і я стаю. Ні сумкі, Ні авоські ў руках.

Міхась СТРАЛЬЦОУ.
(«На аўтобуснай станцыі»).

Як успомню вёску родную, Льюцца слёзы па шчаць.

Я у вёску ехаць згодны Нат з авоськай у руцэ.

Мо схадзіць дамоў па сумкі! Лоб гарачы ў змаршчак. Усё стаю. Няма ні думкі, Ні авоські ў руках...

МІМАХОДЗЬ

● Хоць ён і не быў геалагам, але гаварылі: «Гэты і з-пад зямлі дастане».

● Есць толькі адна кніжка, якую не рэцензуюць: ашчаднае.

● Хоць і было ў яе гарачасэрца, але ў сям'і існавалі халодныя адносіны.

● Яму нават давялося нагубіць, каб даказаць сваю ветлівасць.

● Калі чалавеку няма чаго сказаць, ён, наадварот, многа гаворыць.

П. ШЫБУТ.

ВОСЬ ДЫК МАЛАДЗІЦА!

Дарога маладзіцаю Нас прывяла ў раён.

...І — паненкаю мястэчка ў тэлефонных правадах!

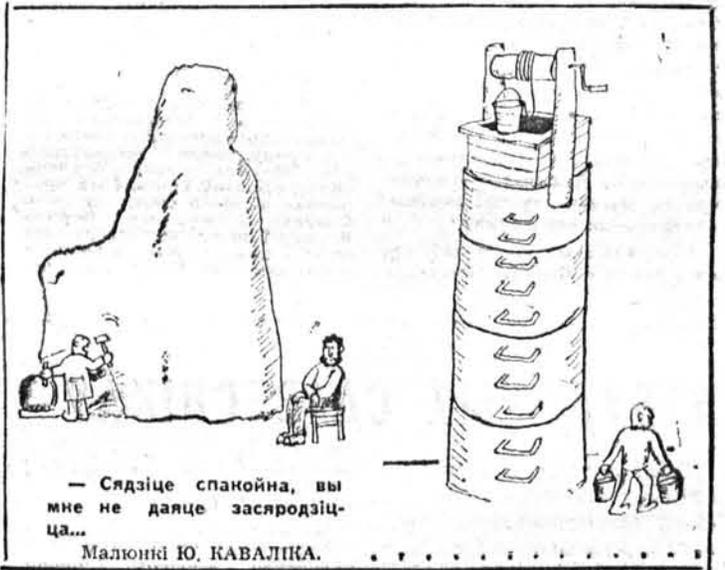
...Ты між-сосен, як між цёткаў — Незаможных маладзій.

Васіль МАКАРЭВІЧ.
(Зборнік «Вечнае дрэва»).

Хто з кім хоча парадніцца, — Раскумекай-адгадай! Вунь дарога-маладзіца Уцякае ў цёмны гай:

— Надакучылі парадкам Мне ўхажоры-гарады, Абдымайце, клёны-грабы — Неманатыя дзяды!

І няхай разносяць плёткі Правады ва ўсе канцы, — Як за пазухай у цёткі, Мне між вамі, выдаўцы.

— Сядзіце спанойна, вы мне не даёце засяродзіцца...

Малюнкі Ю. КАВАЛІКА.

ПРАЦЯГВАЕЦА ПАДПСКА НА ГАЗЕТЫ І ЧАСОПІСЫ НА 1975 ГОД

Калі вы цікавіцеся беларускай літаратурай

Калі вы цікавіцеся беларускім тэатральным мастацтвам, музыкай, кіно, тэлебачаннем.

Калі вы цікавіцеся беларускім выяўленчым мастацтвам, архітэктурай

Калі вы працуеце ва ўстанове культуры—

ПАДПСКАЙЦЕСЯ НА ШТОТЫДНІВІК

„ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА“!

Старонка СУСТРЭЧ

ПЕСНІ НАРОДАЎ СВЕТУ

ГОСЦЬ МІНСКА—ВЯДОМЫ НЯМЕЦКІ
МАСТАК

РАЗМОВА З ЧЫТАЧАМІ

«ЗАЛАТАЯ ВОСЕНЬ-74»

Тыдзень у Мінскім Палацы спорту гучалі музыка і песні на розных мовах народаў свету. Гарачымі апладысентамі сустрэкалі кожны вечар гледачы сталіцы артыстаў міжнароднай эстраднай праграмы «Залатая восень-74». На сцэну выходзілі «Алі-бабкі» — жаночы вакальны ансамбль з Польшчы, салістка В. Стойкавіч і вакальна-інструментальны ансамбль «АВС» з Югаславіі, танцавальнае трыо з ГДР, спевакі з Францыі, Румыніі, Венгрыі, Мексікі, Аргенціны...

Венгерская спявачка Юдзіт Сюч.

На сцэне—Марцэла Лайферава (ЧССР).

Вакальны дуэт з Аргенціны Марціна і Марцін Цірабоскі.

Артыст з Мексікі Сарнё Гера.

Фота Ул. КРУКА.

КЛЕМКЕ—ПРА КЛЕМКЕ

З імем Вернера Клемке звязана цэлая эпоха ў сучасным нямецкім выяўленчым мастацтве. Правадзейны член Берлінскай Акадэміі мастацтваў і Акадэміі мастацтваў СССР, лаўрэат нацыянальнай прэміі ГДР і прэміі Гутэнберга горада Лейпцыга, прафесар Вернер Клемке на працягу тыдня быў госцем Мінска.

Вернер Клемке мастак шырокага дыяпазону. Ва ўсім свеце яго ведаюць як мастака кнігі. Яго прозвішча можна прачытаць на вокладцы дзіцячай кніжкі і падручніка і на тытульным лісце такога шэдэўра сусветнай літаратуры, як «Дэкамерон» Бакаччо. Ён супрацоўнічае шмат гадоў у сатырычным часопісе, стварае паштовыя маркі, планаты, удзельнічае як мастак у пастаноўцы тэатральных спектакляў.

Сустрэча з мастаком адбылася ў Мінскім Палацы мастацтваў.

Перад гутаркай быў паказан фільм «Клемке — пра Клемке», невялікі, але надзвычай ёмісты расказ аб адным звычайным дні мастака.

...Прыгатаванне снедання, работа ў майстэрні, сустрэчы з дарослымі і маленькімі прыхільнікамі таленту мастака, работа над дэкарацыяй пастаноўкі для Берлінскага драматычнага тэатра і, нарэшце, паездка на гораду ўсёй сям'ёй (у мастака пяцёра дзяцей).

Дзеці наогул займаюць вялікае месца ў жыцці В. Клемке. На экране кінакадры... Уласнае пісьменнік, мастак, школьнік. Пісьменнік чытае сваю новую кніжку. Мастак тут жа, на вялікіх планшэтах малюе яе будучых герояў. Надзвычай актыўная аўдыторыя прымае самы дзейсны ўдзел у рабоце — хто з захапленнем сустракае ножнага новага героя, то не згаджаецца з аўтарам і тут жа прапануе сваіх герояў — такіх, якімі ўяўляе сабе іх.

Сам Клемке гаворыць, што такія сумесныя «творчыя» сустрэчы прыносяць шмат карыснага. Таму што да сустрэч з дзецьмі ён ставіцца надзвычай сур'ёзна.

На пытанне, ці была паказана ў фільме спецыяльна падрыхтаваная аўдыторыя, Вернер Клемке ўсклікнуў: «Не, ні ў якім выпадку!» І дадаў: «Я люблю ўсіх дзяцей, а хто з іх таленавіты, а хто не, — не бяру на сябе смеласці сцвярджаць».

Пасля фільма мастак адказаў на пытанні. Не абыходзіў без забавнага казуса. Адзін з выступаўшых адзначыў, што ў сучасным мастацтве ёсць ілюстрацыі, якія сталі класічнымі. Такія, напрыклад, як Дарэ да «Дон-Кіхота», Фаворскага да «Маленькіх трагедый». І што, на яго думку, такой літаратурай для Клемке маглі б стаць «Назкі» братаў Грым. Гэта прапанова вызвала смех у зале. Справа ў тым, што Вернер Клемке ўжо праілюстраваў гэту кніжку і яна — адна з лепшых работ мастака. Нехта з мішчан

перадаў мастаку гэту кніжку і Клемке расказаў аб рабоце над ёй. Цяжасці ілюстравання класічнай літаратуры, ў дзіцячым выпадку «Назкі» братаў Грым, — у іх шматпланавым, глыбінным змесце. Не выпадкова гэтыя назкі на працягу многіх гадоў чытаюць з неаслабным інтарэсам і дзеці, і юнакі, і людзі з багатым жыццёвым вопытам, бо кожны знаходзіць у іх нешта для сябе.

«Я разумею кніжку, — працягвае Клемке, — як цэласны, непадзельны твор, у якім літаратурны тэкст, афармленне і ілюстрацыі не павінны жыць самі па сабе, адзін без другога».

Сам мастак лічыць, што з гэтай задачай ён справіўся, працуючы над назкамі. І на самой справе, «Назкі» братаў Грым у афармленні Вернера Клемке вытрымалі 19 выданняў.

Натуральна, што пасля сустрэчы з мастаком наша ўяўленне аб ім стала больш багатым, больш цікавым.

Цяпер мы ведаем, што Вернер Клемке не проста цудоўны мастак, а і дасціпны апавядальнік. Яго малады, надзвычай рухомы твар выражае такую гаму пачуццяў, што яго можна зразумець без перакладчыка. (Хаця ён і адначыў, што берлінцы — народ стрыманы і не любяць выдаваць пачуццяў з дапамогай жэстаў і мімікі).

Вернер Клемке трымае сябе натуральна, надзвычай свабодна як перад вялікай аўдыторыяй, так і ў кругу знаёмых яму людзей.

І ў размове пасля гутаркі не абыходзіў без традыцыйнага пытання аб творчых планах мастака.

Клемке іх не тоіць. Ён марыць праілюстраванаць вялікага Гётэ. І дабавіў, што знаходзіцца зараз у тым узросце (яму наля 60-ці), калі гэта адказная работа мастаку па плячы.

А ўперадзе ў яго планы, якіх хапіла б на цэлае жыццё.

І. БАСАВА.

У БУДУЧЫХ СЛАВЕСНІКАЎ

Гэтая сустрэча адбылася па просьбе студэнтаў. Чатыры групы трэцякурснікаў філалагічнага факультэта сабраліся ў адной з вялікіх аўдыторый Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя А. М. Горкага, каб паслухаць расказ аб працы «Літаратуры і мастацтва» ў асягненні літаратурынага працэсу, аб узасягнутых сувязях беларускай літаратуры з лі-

таратурамі братніх рэспублік і замежных краін.

Студэнтаў цікавіць многае. І структура — рэдакцыі, і праца аддзелаў, і канкрэтныя праблемы кантактаў літаратур, і цяжасці ў працы перакладчыкаў. І нават, — як фарміруюцца палосы газеты, робяцца ілюстрацыі. Міжволі ўспомнілі Чанэкава «Як гэта робіцца».

На ісе гэтых пытанняў адказаў загадчык аддзела крытыкі і бібліяграфіі рэдакцыі штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» А. Мажэйка.

Гаворка зацягнулася. І толькі гамонка за дзвярыма новай групы студэнтаў, для якіх у аўдыторыі павінна была чытацца іншая лекцыя, вымусіла заканчваць гэтую цікавую сустрэчу, якую наладзіла актыўны аўтар штотыднёвіка кандыдат філалагічных навук Марыя Федараўна Шайлоўская.

«Літаратура і искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-24-62, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукпісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.